

Finanční gramotnost dětí z dětských domovů

Monika Fridrichová Schnirchová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika Fridrichová Schnirchová**
Osobní číslo: **H140037**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Finanční gramotnost dětí z dětských domovů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti finanční gramotnosti, ústavní péče, biologické rodiny a jejího vlivu na finanční gramotnost dítěte.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

EYRE, Linda. Jak naučit děti hodnotám. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-360-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-671-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portal, 1998. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Slon, 1999. ISBN 80-85850-76-1.

SOKOL, Jan. Člověk jako osoba. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-6826.

VYBÍHAL, Václav a kol. Slabikář finanční gramotnosti. Praha: Cofet, 2011. ISBN 978-80-904396-1-0.

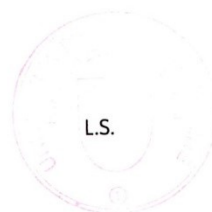
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renata Polepilová**

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.2.2018

František H.

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá finanční gramotností dětí z dětských domovů ve srovnání s dětmi, které vyrůstají v biologické rodině. V teoretické části nejprve vymezíme základní pojmy finanční gramotnosti, finanční vzdělávání zařazené do povinné školní docházky. V další kapitole se zaměříme na cílovou skupinu z hlediska jejich vývojové psychologie a v poslední řadě bude zmíněna ústavní výchova jako forma náhradní péče. Cílem praktické části je provedení kvantitativního výzkumu a srovnání znalostí dětí z dětských domovů a dětí z biologických rodin v oblasti finanční gramotnosti. Výzkum je zaměřen na teoretické a praktické znalosti v oblasti finanční gramotnosti dětí z dětských domovů a dětí vyrůstající v biologické rodině. A zjištění, zdali je pro ně samotné dostačující podání informací a zkušeností v této oblasti v rámci dětského domova.

Klíčová slova:

Finanční gramotnost, finanční vzdělávání, ústavní výchova, dítě jako dospívající

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the financial literacy of children from children's homes compared to children who grow up in a biological family. In the theoretical part, we first define the basic concepts and terminology of financial literacy, financial education included in compulsory school attendance. In the next chapter we focus on the target group in terms of their developmental psychology, and finally, institutional education as a form of alternative care is mentioned. The aim of the practical part is to perform a quantitative research and to compare the knowledge of children from children's homes and children from biological families in financial literacy. The research focuses on both theoretical and practical knowledge of financial literacy of children from children's homes and children growing up in a biological family; and on finding out whether information and experience provided in children's homes are sufficient for children themselves.

Keywords:

Financial literacy, financial education, institutional education, child as a teenager

Poděkování:

Děkuji paní Mgr. Renatě Polepilové za odborné vedení mé bakalářské práce, metodickou pomoc, podnětné připomínky, vstřícnost a podporu, kterou mi vždy poskytla. Děkuji také své rodině a blízkým za podporu a trpělivost, které si vážím.

Motto: *„Nezáleží na tom, s čím si přišel, ale s čím odcházíš.“*

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	11
1.1 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR	12
1.1.1 Standard finanční gramotnosti	13
1.1.2 Národní strategie finančního vzdělávání	13
1.2 FINANČNÍ SOCIALIZACE DĚTÍ	13
1.3 VZDĚLÁNÍ A DĚTSKÉ DOMOVY	15
2 OD DÍTĚTE K DOSPÍVAJÍCÍMU Z HLEDISKA VÝVOJE	17
2.1 OBDOBÍ PUBESCENCE	17
2.2 OBDOBÍ ADOLESCENCE.....	19
3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	21
3.1 VÝZNAM ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	21
3.2 HISTORIE ÚSTAVNÍ VÝCHOVY.....	22
3.3 ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	24
3.3.1 Diagnostický ústav	24
3.3.2 Dětský domov	24
3.3.3 Dětský domov se školou	24
3.3.4 Výchovný ústav	24
3.3.5 Střediska výchovné péče	25
3.3.6 Dětský domov do tří let věku	25
3.4 LEGISLATIVA SPOJENÁ S ÚSTAVNÍ VÝCHOVOU	25
3.4.1 Občanský zákoník	26
3.4.2 Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů	26
3.4.3 Zákon o sociálně právní ochraně dětí.....	27
3.4.4 Úmluva o právech dítěte	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	30
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
4.3 CÍLE VÝZKUMU	31
4.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
4.5 METODA SBĚRU DAT	32
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	33
6 INTERPRETACE DAT	70
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	78
SEZNAM GRAFŮ	79
SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Vzhledem k měnícím se nárokům na finanční zdatnost obyvatel ČR téma finanční gramotnosti v posledních pár letech vystoupilo na povrch a je na něj brán větší zřetel. Proč se tak stalo z pohledu laika a získaných zkušeností jsou převážně zvyšující se počty exekucí a insolvenčí. Lidé v dnešní společnosti žijí život na dluh, protože ono to ani jinak nejde. Člověk potřebuje bydlet, potřebuje jezdit autem a potřebuje si plnit nejen základní životní potřeby, ale i takové, které dělají jeho život šťastnějším. To všechno stojí peníze, peníze, bez kterých nelze žít. Statistiky ukazují, že míra zadlužení domácností v ČR stále každým rokem roste, jsou to převážně dluhy na bydlení, což lze pochopit a asi 20% tvoří dluhy na spotřebu. S rostoucí mírou zadlužení domácností však rostou i insolvenční návrhy na oddlužení domácností a v tom horším případě i exekuce v případě, kdy člověk již není schopný splácet. Ačkoliv se může zdát, že dluhy dospělých se netýkají dětí, tak je tomu právě naopak. Děti jsou závislé na tom, jak je rodič povede, s jakou zodpovědností a ukáže jim, jak by se měl žít správný život. Je tomu tak i v případě financí, kde je potřeba již od dětství nějakým vhodným způsobem své dítě vést, aby mělo potřebné znalosti v oblasti financí, aby se vyvarovalo zbytečných dluhů, či nenaletělo pochybným nebankovním půjčkám.

Tam kde rodina zklamala, či z nějakého důvodu se nemůže starat a dítě vyrůstá v dětském domově, je na instituci, aby se v rámci možností ujala rodičovské role a předala potřebné informace, návyky v oblasti financí. V tomto směru může působit pedagog volného času, vychovatel či sociální pedagog, který mimo školní aktivitou má možnost ukázat svým svěřencům jak hospodařit s penězi, jak si vytvořit rodinný rozpočet, zkrátka připravit jedince být schopný a samostatný ve světě financí.

Cíle bakalářské práce je přiblížit problematiku finanční gramotnosti v dětských domovech a porovnat dané téma s dětmi, které vyrůstají v biologické rodině. Jako cílovou skupinu jsem si vybrala děti ve věku 14-18 let a formu sběru dat dotazníkové šetření. Spolupráci se mnou navázalo 10 dětských domovů a jedno víceleté gymnázium. Výzkumem se snažím zjistit, zdali děti z dětských domovů mají takové znalosti v oblasti financí jako děti vyrůstající v biologické rodině. Zdali informace, které dostávají mimoškolní aktivitu, jsou pro ně dostatečné a jaký mají postoj k financím.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Užívání „finanční gramotnost“ se v poslední době opakuje stále častěji, je to převážně tím, že dnešní doba vyžaduje, aby byl člověk finančně gramotný. Měl tedy takové znalosti, které mu umožní v dnešní společnosti tzv. přežít. Nezadlužit se, správně si rozložit finance, umět hospodařit s penězi, znát možnosti, které dnešní doba nabízí v případě financí, či mít základní přehled v oblasti daní.

Srozumitelně je definována finanční gramotnost Ministerstvem financí v programu Národní strategie finančního vzdělávání: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“*(MF, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11)

Do finanční gramotnosti se řadí:

- **Gramotnost numerická**, pod kterou spadají matematické dovednosti, spojené s oblastí financí,
- **informační gramotnost**, kdy si jedinec umí vyhledat potřebné informace a náležitě s nimi zacházet,
- **gramotnost právní**, kdy spotřebitel zná své právní možnosti, ví kde najít pomoc, ale zná i své závazky.

Gramotnost numerická, informační i právní společně tvoří celek, kdy si jedinec dokáže spočítat to, co je pro něj nutné, ví kam se obrátit v případě potřebných informací v okruhu financí a je si vědom svých práv i povinností v této sféře. Pro každého jsou v oblasti financí důležité i rodinné finance, se kterými se setká každý člověk v běžném životě.

Do oblasti rodinných financí patří:

- **Peněžní gramotnost**, tedy vedení jak hotovostní tak bezhotovostní formy peněz a souvislosti s tím spojené,

- **cenová gramotnost**, kterou se rozumí takové kompetence, které jsou potřebné pro porozumění cenových mechanismů a inflaci,
- **rozpočtová gramotnost**, kdy si člověk umí vést svůj vlastní rodinný rozpočet, dokáže vést správu finančních dluhů, i svého majetku. (MF, 2007)

1.1 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

Vzhledem k tomu, že dnešní společnost nabízí spousty finančních produktů, služeb, inovací, je na to potřeba i přizpůsobit spotřebitele a to nejen dospělé jedince, ale i děti. Na finanční gramotnost dětí mají převážně vliv rodiče, náhradní rodinná péče a tedy i výchovné ústavy, obecně řečeno prostředí, kde vyrůstají. Není to však jen na „bedrech“ rodičů či náhradní výchově, ale stát se taktéž podílí na přizpůsobení spotřebitele a to prostřednictvím Ministerstva financí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a dalšími organizacemi: Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze a Národním ústavem odborného vzdělání, kteří definují postupy, které vedou ke snaze o finanční vzdělávání občanů. Forma finančního vzdělávání je stanovena ve dvou pilířích, kdy první z pilířů je zaměřen na takzvané počáteční vzdělávání dětí v oblasti finanční gramotnosti a druhý pilíř je zaměřen na vzdělávání dospělých spotřebitelů. Roku 2006 výše zmíněné resorty a organizace dodělaly první verzi tzv. Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, tedy první pilíř finančního vzdělávání. Realizace probíhala z počátku ve formě plánů standardů finanční gramotnosti, kdy tato forma standardů udávala plán učiva daných ročníků. Tento systém začal vznikat z důvodu doporučení Rady Evropy, kdy roku 2003 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále OECD) vytvořila Projekt finančního vzdělávání, který měl zvýšit finanční gramotnost nejen u dětí, ale i dospělých. Důvodem tohoto projektu byla zjištěná větší míra zadlužování států, domácností a z toho plynoucích problémů, které mohou vést mimo jiné k exekucím, osobnímu bankrotu, sociálnímu vyloučení a chudobě.

Dalším krokem bylo zavedení standardu finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů (dále RVP), představení plánu postupu při výuce finanční gramotnosti a tvorbu školních vzdělávacích programů, proškolení pedagogů ve finanční gramotnosti i problémy s tím spojenými a v poslední řadě dohlížení na vývoj této formy vzdělávání popřípadě aktualizace. (MF, 2007)

1.1.1 Standard finanční gramotnosti

V roce 2007 byl standard finanční gramotnosti zaveden do RVP, obsahem je cíl učiva, který by měl probíhat během výuky, aby se zvýšila finanční gramotnost žáků a to na základních a středních školách. V roce 2017 bylo přezkoumání standardu finanční gramotnosti a na základě toho proběhla aktualizace. V současnosti tedy do okruhů standardu finanční gramotnosti patří:

- Nakupování a placení,
- hospodaření domácností,
- přebytek domácnosti,
- schodek rozpočtu domácnosti.

Každý z těchto okruhů zahrnuje pojmy, příklady, rizika a to od základu až více do hloubky, dle úrovně vzdělání, tedy od 1. stupně základní školy až po 2.stupen střední školy. Žák by tedy po ukončení středoškolského vzdělání měl znát svá práva a povinnosti v oblasti financí, být schopen plánovat svůj rozpočet, vědět, jak je důležité splácet své závazky, popř. být si vědom možných důsledků při nesplácení, znát možnosti, které umožňuje banka a i chránit své osobní údaje. (MF, 2017)

1.1.2 Národní strategie finančního vzdělávání

Od roku 2007 navázala na systém budování finanční gramotnosti Strategie finančního vzdělávání, která byla rokem 2010 aktualizována a vláda ji Usnesením č. 338/2010 přijala jako Národní strategii finančního vzdělávání. Tato strategie obsahuje význam finančního vzdělávání, současný stav, cílové skupiny, opatření, která jsou udělána pro rozvoj finanční gramotnosti, přehodnocení zodpovědnosti subjektů, kteří na finančním vzdělávání pracují a jsou zodpovědné za určitou oblast, dále financování, hodnocení a monitorování výsledků. V současné době se pracuje na revizi národní finanční gramotnosti z roku 2010 a opět se bude aktualizovat. Je to z důvodů zjištění zdali plní svůj účel, zdali je potřeba nějakých změn a přizpůsobit vzdělání nynější společnosti a spotřebitelům. (MF, 2010)

1.2 FINANČNÍ SOCIALIZACE DĚTÍ

Socializací obecně chápeme jako utváření osobnosti, kdy se již od raného dětství osobnost formuje. Již malému dítěti jsou předávány nejen hodnoty, normy, návyky, kultura či jazyk a

to prostřednictvím působení druhých jedinců. Ačkoliv socializace je nikdy nekončící proces, nejdůležitější je však v dětství.

Dle Giddense (2013) je hlavním a primárním faktorem, který ovlivňuje jev socializace rodina, tedy ti, kteří se o dítě převážně starají. Pro děti vyrůstající v dětském domově je rodinou ústav a s ním spojené osoby, zaměstnanci pečující o ně. Proto je tedy převážně na nich, aby proces socializace u takto znevýhodněných dětí proběhl bez újmy. Dalším, tedy sekundárním ovlivňujícím faktorem je škola, kde se děti nejen vzdělávají, ale učí se i dodržování řádu, pravidelnosti, a chápou, že pedagog je ten, kdo má na ně vliv a je autoritou, kterou se musejí poslouchat. Se školou souvisí i vrstevníci, kteří taktéž ovlivňují každého jedince v socializaci, byť ne tolik jako rodina. A v dnešní společnosti musíme brát na zřetel, že i masmédia mají svůj vliv na jev socializace. Televize, internet, časopisy, videa, sociální sítě jsou nedílnou součástí dnešní populace a to již od raného dětství. (Giddens, 2013, s. 269-271)

Socializace v oblasti financí ovlivňuje jedince již od dětství, protože až děti dospějí, budou se chovat v této oblasti tak, jak byly vychovány, tak jak je naučili ti, kteří o ně pečovali. Riegel (2007) tedy potvrzuje výše zmíněnou teorii o ovlivňujících faktorech socializace i z ekonomického hlediska. Kdy děti, ačkoliv když ještě nemusí znát hodnotu peněz a souvislosti s nimi spojenými, budou přebírat od svých rodičů či vychovatelů takové chování ve financích, které u nich zpozorují. Podstatný vliv na ně má tedy i chování učitelů, kdy si všimají, jak se učitelé chovají ke svým financím, jak zacházejí se svým časem, jestli jsou v těchto oblastech marniví či naopak spořiví. A samozřejmě i vrstevníci, či starší sourozenci a opět i masmédia, která jak již bylo zmíněno, mají moc působit na jedince jak v mnoha oblastech, tak i této. (Riegel, 2007, s. 105-111)

I když je důležité začleňovat děti do světa financí již od dětství, musíme brát v potaz v jakém věku a jak vnímají svět financí. Ačkoliv dítě v předškolním věku už ví, že peníze jsou, existují, ale nemají pojem, kde se získávají, jakým způsobem a jakou mají hodnotu. Sto koruna, nebo milion, nemají představu, jak se dalece liší tato hodnota.

Od 6. roku již dítě umí rozlišit bankovky, získávají představu o tom, že dospělí musí chodit do práce, aby si vydělali peníze, avšak stále mají nejasné představy o tomto procesu.

Od 7. roku již dokáže pochopit díky základním matematickým schopnostem kolik jim vrátí na zpět v obchodě při placení. Chápou, že když chci koupit zboží, musím za něj zaplatit.

Teprve od 10. roku děti dokáží pochopit svět financí více do hloubky, mají představu o pojetí příjmu či výdaje, šetření, hodnoty peněz, bankovníctví. (Laniado, 2002,s. 58-64)

1.3 VZDĚLÁNÍ A DĚTSKÉ DOMOVY

I když se do povinné školní výuky přidala finanční gramotnost, stejně je na školách jak si přizpůsobí tento předmět a jak hluboce ho zahrne do vyučování. Potom tedy zůstává na rodině, aby dítěti dala potřebné znalosti k tomuto tématu. V případě ústavní péče spadá odpovědnost na dětský domov, ředitele, vychovatelky a jejich aktivitu, kterou vyvinou v podpoře finanční gramotnosti. Častým problémem jsou u dětí vyrůstajících v dětských domovech odchod z dětského domova, kdy si neumí pořádně našetřit, peníze, které si vydělají neuvědoměle utratí. Z výzkumů se ukazuje, že děti v dětských domovech jsou ekonomicky nesamostatní a bez finanční podpory při odchodu z dětského domova do běžného života. (FOLDA, 2009, s. 23)

Dnešní společnost nabízí i podporu a to formou projektů nadačních fondů, či spolků, které se snaží pomoci dětem a mladistvým v dětských domovech v oblasti finanční gramotnosti. Většinou se jedná o projekty, které jsou zaměřené všeobecně na odchod dětí z dětských domovů a zde se i probírá téma finanční gramotnosti. Příkladem může být spolek Vteřina poté, z.s., kteří spolupracují společně s neziskovou organizací Centrum finanční gramotnosti a společně dělají tzv. výjezdy do dětských domovů. Centrum finanční gramotnosti je tvořeno s profesionálů z oblasti financí a zaměřuje na téma finanční gramotnosti. Snaží se dětem vysvětlit důležité věci, aby si zvýšili finanční gramotnost, předcházeli zbytečným dluhům či uměli si naspořit peníze, zkrátka aby byli aktivní a znalí na poli financí. V roce 2016 dle výroční zprávy společnosti proběhli 2 výjezdy do dětského domova v Kroměříži a dětského domova v Semilech. Ohlasy na tyto projekty jsou pozitivní, jak od dětí, tak od vychovatelek dětských domovů. (CEFIG, 2016)

Dalším příkladem může být nadační fond Veroniky Kašákové, který se sice přímo neorientuje na finanční gramotnost, ale nový navazující projekt od září 2017 „Restart“, který je určený pro starší děti od 15 let, se snaží díky školeným průvodcům dětem mimo jiné přiblížit přípravu na odchod z dětského domova a povinnosti s tím spojenými. Sama zakladatelka nadačního fondu vyrůstala a dospívala v dětském domově a při odchodu z něj pro ní byl velký problém nedostatek financí a obavy z neznalostí běžného života.(NFVK, 2017)

Nadačních fondů v České republice, které pomáhají nejen dětem v dětských domovech je dostatek. Záleží však na řediteli ústavu, jak bude aktivní a naváže spolupráci s nadací a popřípadě projektem, který je v dané době aktuální či pro daný ústav nejvíce vhodný.

2 OD DÍTĚTE K DOSPÍVAJÍCÍMU Z HLEDISKA VÝVOJE

Pojem dítě je široce vymezené, z hlediska vývoje se za dítě považuje jedinec od narození až po období dospívání, které končí kolem 20 roku. Úmluva o právech dítěte č. 1 definuje dítě jako osobu mladší 18ti let. V naší práci se zaměřujeme na děti přesněji určeno ve věku od 14 do 18 let, kdy se dítě postupně stává dospělým. Přelom a změny mezi dětstvím a dospíváním probíhají nejen po stránce psychické, ale i tělesné a sociální. Je to období plné změn, kdy vývoj jedince v těchto oblastech je mimo jiné ovlivněn dědičností, společenstvím, ve kterém žije, vrstevníky s kterými se stýká a důležitou roli hraje i ekonomické a sociální zázemí dospívajícího. Tyto faktory dopomáhají k dotváření dospělé osobnosti. (Vágnerová, 2005, s. 321-322)

Výše určený věk se dle autora Langmeier a kol. (1998, s. 139) pohybuje v rozmezí mezi dvěma fázemi vývoje osobnosti a to je období pubescence, které probíhá od 11 do 15 let a období adolescence, od 15 do 20-22 let. Autorka Vágnerová (2005, s. 323) přelom mezi dětstvím a dospíváním vidí ve stejném věku, jen fázi první označuje jako ranou adolescenci a druhou fázi jako pozdní adolescenci. Odlišnost je pouze v názvu dvou etap, ale změny, které nastávají v tomto období vidí autoři obdobně.

2.1 Období pubescence

Období pubescence, nebo rané dospělosti je na první pohled spojeno s fyzickým dospíváním, kdy dříve u dívek a později u chlapců se objevují první tělesné změny a u obou pohlaví se objevují počátky možného rozmnožování. Takové změny každý jedinec nese po svém. Některý neřeší své tělesné změny a bere je, že to tak má být, ba naopak pro druhého je těžké se smířit s tímto přechodem a svým způsobem proti tomuto jevu brání. Tělesná proměna probíhá u každého individuálně a v tomto procesu hraje svou roli genetika. S těmito změnami souvisí i změny ve stylu myšlení, poznávání, inteligence, či fantazie, kdy jedinec již dokáže uvažovat abstraktněji, vyčlenit podstatné a obecné vlastnosti předmětů či událostí, zvládá formální obecné matematické operace. Toto poznávací rozvíjení popsal Piaget ve své teorii kognitivního vývoje jako fázi formálních logických operací, kdy tato fáze běžně začíná od 11 roku a končí kolem 15 roku. (Vágnerová, 2005, s. 48-49)

Langmeier (1998, s. 147-149) shrnuje fázi formálních operací do několika bodů:

- rozvíjení abstraktního myšlení, kdy myšlení nemá hranice, jedinec již umí pracovat se znaky, symboly př. v matematice, dokáže správně formulovat věty a chápe abstraktní pojmy jako př. emoce, povahové vlastnosti,
- hledá již různé cesty v řešení situací, nestačí mu jen jedna možná alternativa, postupuje od obecného k jednotlivému,
- varianty jeho řešení různých situací mohou být kreativní až nereálné, fantastické,
- dokáže již logicky uvažovat, nepotřebuje ke svému úsudku již další vysvětlení,
- oddává se dennímu až filozofickému snění.

Fáze formálního myšlení začíná u každého pubescenta postupně, vliv na ni mají mimo jiné i životní situace, kterými daný jedinec prochází ve svém životě a musí je řešit, taktéž zde velkou roli hraje dědičnost. S formálním myšlením přichází u jedinců i k jinému přístupu k životu, už myslí více na budoucnost, zjišťují, že svět má i své stinné stránky.

Období pubescence je charakteristické i emoční nestálostí, změnami nálad, sami jedinci se neví rady se svými pocity a nechápou, co se to s nimi děje. Jejich přecitlivělost je překážkou pro ně samotné a převážně u dívek se objevují depresivní nálady, které neumí potlačit, i když se týkají problémů, který již dospělý člověk nevidí jako tragédií. Takové labilní a často spíše negativní projevy ovlivňují i aktivitu daných jedinců nejen ve škole, ale i ve volném čase, kde se projevuje apatie, nechut' do života, pasivita, která se pozvolna z ničeho nic překlene do jiné roviny, aktivity. Období plné emočních změn jako na houpačce je náročné nejen pro pubescenta, ale i pro ty, kteří ho v tomto období „provázejí“. Dospělí nechápou změny nálad svých dětí nebo svěřenců, a ti se zase nechtějí svěřit se svými pocity, ba naopak se chovají odmítavě až nepřátelsky ke svému okolí. Únikem pro ně je nejen snění, které pomáhá pubescentovi zvládnout pro něj někdy těžkou realitu, ale i krok zpět ve vývoji, tedy navrácení se k dětštějšímu chování, které může probíhat tak dlouho, jak sám jedinec vnitřně potřebuje. (Langmeier, 1998, s. 143-144, Vágnerová, 2005, s. 340-343)

Nejen výše zmíněnému nepřátelskému chování ke svým nejbližším, ale i časté kritice rodičů, se v této fázi vývoje nevyhneme. Říčan (2005, s. 274) uvádí tento jev jako „vzpouru proti autoritám“, kdy rodina jde do pozadí, pubescent se více osamostatňuje, odpoutává se od rodiny a do popředí se dostávají vrstevníci, kamarádi. Tento jev je důležitým mezníkem pro každého jedince, neboť je potřebné odpoutat se od rodičů, najít sám sebe a svou vlastní identitu. Hledání své nové identity je důležitou součástí této vývojové fáze, kdy je potřeba zjistit čím

chci být, co chci v životě dokázat, najít svou novou roli ve světě dospívajícího, zvážit svou budoucnost a vědět vůbec jakým směrem dál jít.

Dle Říčana (2005) je: „*Hledání, či spíše budování vlastní identity náročný úkol. Znamená rozchod s názory a postoji, které jsme si osvojili v dětství, jež jsme bez velkého přemýšlení převzali od rodičů, nebo jiných autorit.*“ (Říčan, 2005, s. 274)

Cestu za hledáním své nové identity pomáhají, i když nevědomky, najít jedincům v tomto období vrstevníci, kteří se stávají nesdílou součástí současného života pubescenta. Lásky a vztahy jsou pro toto období typické spíše jen jako takové oťukávání, flirtování, nic vážného. Velikou roli zde hraje nejen parta, která může vyvolat pocit studu za to, že se danému jedinci líbí někdo z druhého pohlaví, ale i nejistota z toho, že protějšek nemusí cítit to samé. (Langmeier, 1998, s. 150-151)

S volbou, kam v životě jít a čeho dosáhnout je spojen i výběr povolání. I když se zrovna aktuálně téma povolání nemusí řešit, pubescent si uvědomuje, že jej čeká velká změna a to dokončení povinné školní docházky a přechod na učební obor nebo střední školu. I když známky pro pubescenta nejsou vůbec důležité, snaží se ve škole převážně proto, aby dokončil povinnou školní docházku a dostal se na obor, který si zvolil.

2.2 Období adolescence

Období adolescence, nebo pozdní adolescence, kde je věková hranice od 15 do 20-22 let, je charakteristické již fyzickým a pohlavním dozráním jedinců, na první pohled je již viditelná změna stavby těla jak u dívek, tak u chlapců. Fyzický vzhled a krása je pro adolescenta velice důležitou součástí jeho osoby. Nejen že má potřebu se líbit svému protějšku, ale zvyšuje si tím i své ego, dovytváří si svou vlastní identitu. V oblasti kognitivních vlastností se již rozvíjí styl formálního myšlení více do hloubky. Adolescent dokáže zhodnotit situaci vzhledem ke skutečnostem, které nastaly, jeho rozhodnutí může být ovlivněno psychickým stavem i zkušenostmi, které získal během svého života. Myšlení se již podobá více dospělému člověku. (Macek, 2003, s. 42-46)

Fáze této části dospívání konečně spěje ke stabilnějšímu psychickému rozpoložení jedinců, jejich zklidnění po emoční stránce. Nálady se již nestřídají tak často, pohled na svět je celkově kladný a vyrovnaný. Vágnerova (2005, s. 343) uvádí jako příčinu těchto změn nejen hormo-

nální stabilizaci, ale i srovnání se adolescenta s tímto obdobím, s pohlavním dozráním a svou roli zde hrají i nasbírané životní zkušenosti.

V tomto období, tedy období adolescence se již opouští od velké party a vrstevnických skupin, vznikají zde spíše hluboká přátelství mezi pár vrstevníky, kteří mají stejné názory, zájmy, rozumí si a mohou si důvěřovat. Vztahy s rodiči, či autoritami již nejsou tak kritické a bouřlivé, ale vyrovnanější. Adolescent však i nadále nesouhlasí s některými normami, zvyky rodičů, ale snaží se najít svůj styl života, který pro něj bude přijatelný a chce předejít nedostatkům, které vidí u svých rodičů, či těch kteří jej vychovávají. I přes určité nesouhlasy v některých oblastech hrají rodiče pro adolescenta důležitou roli, jsou pro něj jistotou a oporou v jejich dospívání. (Vágnerová, 2005, s. 347-358)

Období dospívání je náročný proces a jak již bylo řečeno, u každého jedince probíhá jinak, v jiném časovém období a v důsledku působení mnoha faktorů.

3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Obecně můžeme o ústavní výchově říci, že se s ní lze setkat v tom případě, kdy ze strany rodiny není možná péče a výchova dítěte, či je nedostačující a nenašly se žádné jiné alternativy pro výchovu a péči v blízkém rodinném kruhu. Je stanovena soudem, který na základě podaného návrhu od orgánu sociálně – právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), danou formu výchovu schválí, nebo zamítne. Soud při schválení však nejprve vyčerpá možné možnosti náhradní rodinné péče, či péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (Matoušek O., 2008, s. 240)

Forma této výchovy se vztahuje na děti od 3 do 18 let, ve výjimečných případech do 19 let, je upravena zákonem 109/2002 Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Tato zařízení zacházejí s nezletilými osobami dle Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte, dbají na vzdělání, jejich citový, rozumový, sociální rozvoj schopností. Snaží se kooperovat s rodinou, navazovat s ní kontakt, pracovat na tom, aby bylo možné návratu do běžného rodinného života. V případě, kdy není možnost návratu zpět do rodiny, je východiskem náhradní rodinná péče.

(zákon č. 109/2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, §1)

3.1 VÝZNAM ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Ústavní péče vyvolává v lidech různé pocity, pro některé může být záchrana, pro některé trest. U dětí, které jsou umístěni v ústavní péči je snahou těchto ústavů nahradit rodinu, najít nový domov, usilovat o to, aby dítě bylo co nejpřirozeněji začleňováno do společnosti.

Ústavy obecně mají svá pravidla, zvyky, uspořádání, je to svět sám o sobě, kde uživatelé nemají tolik volnosti jako v běžném životě. I když v případě opuštěných či jinak hendikepovaných dětí jde o snahu nahrazení rodiny, pro pracovníky v těchto zařízeních jsou tito uživatelé předmětem jejich práce.

Matoušek (1999, s. 22) vidí hlavní význam ústavní péče v:

- **Podpoře a péči**, která se využívá převážně tam, kde je nedostačující či chybějící funkce rodiny např. dětské domovy, ústavy pro svobodné matky. Forma podpory a péče je pro uživatele důležitá, jak pro zkvalitnění jejich života, tak pro celkové přežití v běžném životě.
- **Léčbě, výchově a resocializaci**, příkladem může být zařízení pro rizikovou mládež, kde je hlavním cílem zmírnění či odstranění vzniklých poruch chování, které mohou ovlivňovat jedince i společnost.

Každý ústav má svou funkci, plní svou roli. Hlavním předpokladem je chránit společnost a jedince.

3.2 HISTORIE ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

V dávných dobách, konkrétně období starověku, měl lidský život jinou váhu, než je tomu dnes. Když byl člověk malomocný, chudý nebo mrzák tak jeho místo bylo na okraji společnosti. Většinou se jednalo o opuštěnou vesnici, nebo označené místo mimo obec. Nežádoucí děti byly zabíjeny, nebo odloženy a ponechány svému osudu. Období starověku nemá žádné dochované zmínky o stavbách, které by byli stavěné přímo pro nežádoucí jedince ve společnosti. Podobně tomu bylo i ve středověku, kdy nějakým způsobem společnosti nevyhovující občané byli „odloženi“ na okraj společnosti. První zmínky o pomoci hendikepovaným a sirotkům se objevují s vývojem křesťanství. Kdy začali být budovány první sirotčince a útulky pro nemocné církví, která zastoupila v oblasti pomoci občanům místo státu. (Matoušek, 1999, s. 26-29)

Až přelomem 16. a 17. stol. dochází ke změnám, kdy vznikaly první státní ústavy zaměřené na chudé, nemocné a nalezené děti a sirotky. Sychrová (2014) uvádí jako příklad Vlašský špitál v Praze, který z počátku plnil funkci nemocnice a azyl pro chudé a ujal se i jako naleziště a sirotčinec. Ve špitále pobývali pouze novorozenci a kojenci, o děti do šestého roku se za peníze starali pěstouni. Od šestého roku se vrátili do ústavu a následně zde byli vychováni, plnili si povinnou školní docházku a po ukončení povinné školní docházky jim byla ze strany ústavu poskytnuta možnost učení či služby.

Péče o děti a mládež se více do hloubky rozvíjela až v 18. století, kdy roku 1781 Josef II. jasně vymezil direktivní pravidla, která určovala, jaké budou zřizovány typy ústavu, pro jaký typ

obyvatel a mezi pravidly bylo myšleno i na opuštěné děti a mládež. Vznikem direktivních pravidel vznikají sirotčince pro opuštěné a osiřelé děti, převážně ve větších městech. Zákony určovaly podmínky, dle kterých se má ústav řídit, tudíž sám zřizovatel si určoval vnitřní pravidla sirotčince. Převážně přijímali děti od 7 let, s ukončenou jednorochní povinnou školní docházkou a dítě v sirotčinci mohlo být do ukončení povinné školní docházky, kde obdobně jako ve Vlašském špitále bylo dáno buď do učení, nebo do služby s dopomocí ústavu. Nadále děti mladší 7 let vyrůstali převážně u pěstounů, na které dohlížel zaměstnanec sirotčince. (Sychrová, 2014, s. 8-20)

S průmyslovou revolucí od období 18. a 19. Století vznikalo z důsledků potřeby více sirotčinců a rozšířili se nově i vychovatelny či polepšovny pro delikventní mládež. Podoba těchto typu ústavů trvá i do dnes. Po první světové válce se dostávají do ústavní péče i odborníci, psychologové, pedagogové, hlavní důraz je kladen ve prospěch dítěte a převládá náhradní rodinná výchova nad ústavní. Však po druhé světové válce se vše obrací, vlivem socialismu je důraz kladen na kolektivní výchovu, tedy ústavní, která je odborná, naopak pěstounská péče je považována za laickou a je zrušena. Tehdejší zákon o sociálně právní ochraně mládeže definuje: *“Je-li třeba umístit dítě do péče nahrazující péči rodičů, bude umístěno zásadně do kolektivní péče...”* (zákon č.69/1952 Sb. §9)

Rokem 1963 vzniká nový zákon o rodině, který definuje: *„Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, nebo péčí pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.“* (zákon č. 94/1963 Sb, §46, odst. 4). Do popředí se opět dostává náhradní rodinná výchova a dalším velkým pozitivním zlomem je přijetí Úmluvy o právech dítěte roku 1989. V tehdejší České a Slovenské Federativní republice byla tato úmluva podepsána roku 1991 a Česká republika je sni zavázaná i v současnosti. Úmluvou jsou specifikována práva dětí a povinnosti státu. (Sychrová, 2014, s. 32-36)

V současnosti ústavní výchova spadá pod resort Ministerstva školství a mládeže a Vláda ČR pracuje na novějším systému péče o ohrožené děti.

3.3 ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Pod rezort Ministerstva školství a mládeže zařazujeme níže uvedené typy ústavní výchovy, které definuje Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů:

3.3.1 Diagnostický ústav

Zde jsou soudem svěřeny děti maximálně po dobu 8 týdnů s nařízením předběžného opatření, nařízenou ústavní výchovou či uloženou ochranou výchovou. Výsledkem celkového vyšetření ze strany psychologů a pedagogů jsou dětem uloženy specifické výchovné a vzdělávací potřeby a děti mohou být následně umístěny dle rozhodnutí soudu do dětského domova, dětského domova se školou či výchovného ústavu. Diagnostické ústavy kooperují s OSPOD a jednájí v zájmu dětí.

3.3.2 Dětský domov

Dětský domov je určen pro děti, které nemají poruchy chování a byla jim soudem nařízena ústavní výchova. Jedná se o děti ve věku od 3 do 18ti let, ve výjimečných případech do 19ti let. DD nahrazuje rodinnou výchovu, dbá na potřeby každého jednotlivce a zajišťuje funkci vzdělávací, výchovnou a sociální.

3.3.3 Dětský domov se školou

Tento typ ústavní péče je pro děti, s nařízenou ústavní výchovou, či uloženou ochrannou výchovou, které se vykazují závažnými poruchami chování, či duševní poruchou ať již trvalou nebo dočasnou. Dále i pro matky, které nedosáhly zletilosti a vykazují se jako duševně nemocné, nebo se závažnou poruchou chování či nařízenou ústavní výchovou či uloženou ochranou výchovou. Dětský domov se školou pečuje o děti ve věku od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

3.3.4 Výchovný ústav

Zajímá se o děti, přesněji určeno mladistvé, starší 15 let, které mají obdobně jako u dětského domova se školou závažné poruchy chování, nebo nařízenou ústavní výchovu či uloženou

ochranou výchovu. Ve výjimečných případech se zde umisťují děti starší 12 let, které kvůli velice závažným poruchám chování nemohou být umístěny do dětského domova se školou.

3.3.5 Střediska výchovné péče

Jedná se o preventivně výchovnou péči, věnovanou dětem, kterým hrozí poruchy chování, či je jejich chování již rizikové pro ně samé i společnost. Střediska jsou poskytnuta i zletilým a to maximálně do věku 26 let, do ukončení přípravy na jejich budoucí povolání. S dětmi či nezletilými spolupracují pedagogové, speciální pedagogové a psychologové, kteří se společně participují na odstranění, zmírnění či předejití sociálně patologických jevů u uživatelů této formy péče. Služba je poskytována formou ambulantní, celodenní, internátní a terénní. Pomoc je poskytnuta nejen dětem a zletilým, ale i rodičům, osobám, kterým bylo dítě svěřeno do péče, či škole. (zákon č. 109/2002 Sb.)

Do rezortu zdravotnictví, který se řídí zákonem č.372/2011 Sb., o zdravotních službách, spadá forma ústavní výchovy:

3.3.6 Dětský domov do tří let věku

Tento typ zařízení nahradil v dubnu roku 2012 kojenecké ústavy. Jsou zde umisťovány děti od narození do věku tří let. Jedná se o děti, kde rodina není schopna se starat, či nemá zájem, popřípadě jsou děti zanedbané, týrané, či zdravotně hendikepované.

3.4 Legislativa spojená s ústavní výchovou

Aby se dítě, či mladý člověk dostal do ústavní výchovy, musí projít procesem, který nám udává platná legislativa ČR. Zkrátka ústavní výchova má svá pravidla a normy, které chrání převážně zájmy dítěte, ale i zájmy společnosti. Níže uvedené zákony a právní předpisy nám ukáží, jakým způsobem může fungovat ústavní výchova či kdo má povinnost se postarat o děti, které formu této pomoci potřebují.

3.4.1 Občanský zákoník

V zákoně č.89/2012 Sb. se ústavní výchovou zabývá okrajově rodinné právo, kde je specifikováno z jakého důvodu může soud navrhnout ústavní výchovu, na jak dlouhou dobu se navrhuje, popřípadě za jakých okolností je možnost jí zrušit či prodloužit.

3.4.2 Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Zákon č. 109/2002 Sb. nejvíce upřesňuje opatření ústavní výchovy, obsahuje všechny náležitosti, spojené s touto formou výchovy. Najdeme zde mimo jiné i ten základ, který je obsažen v občanském zákoníku, dále i účel ústavní výchovy, rozdělení a specifikace zařízení, které jsou v naší zemi provozovány. V souvislosti s běžným životem a potřebami, které člověk má je poukázáno v tomto zákoně i na plné přímé zaopatření dětí. Plným přímým zaopatřením je myšleno nejen stravování, ošacení, ale i učební pomůcky, kapesné, návštěvy kulturních či společenských akcí a další mnohé možnosti, které vedou nejen k dalšímu rozvoji dítěte. (Zákon č. 109/2002 Sb., §2)

Další důležitou součástí jsou i práva a povinnosti nejen pracovníků ústavu, ředitele, ale i dětí umístěných do zařízení. Jsou to však i práva a povinnosti rodičů či jiných osob odpovídajících i nadále za výchovu dítěte. Rodičům, jejich dítě je umístěno v ústavní výchově i nadále trvá rodičovská odpovědnost až do plné svéprávnosti dítěte, či neurčil-li soud jinak.

V případě, když si děti neplní či porušují své povinnosti, může jim být uděleno opatření ve výchově, které se týká jak snížení kapesného, či zákazu volnočasových aktivit, nebo zákaz návštěv s výjimkami a dalších možných omezení. Tyto omezení mohou být uloženy až po dobu 3 měsíců. V opačné situaci, kdy si dítě své povinnosti náležitě plní mohou být výše uvedená omezení zrušena, či jsou možnosti i zvýšení kapesného, věcné či finanční odměny.(Zákon č. 109/2002 Sb., §21)

Výchovná opatření či zrušení výchovných opatření mohou být navržena pedagogickým pracovníkem a musí být schválena ředitelem ústavu.

Důležitým faktorem je i úhrada péče dětí v zařízení, kdy v případě je-li to možné, jsou povinni přispívat na péči rodiče, pokud však není ohroženo jejich existenční či životní minimum.

Dále i děti, mají-li svůj vlastní jiný příjem či sirotčí důchod. Děti s vlastním příjmem však neplatí celou část příspěvku, ale je brán ohled na výše příjmu i jejich věk. Zbytek doplácí rodiče, nebo zařízení ústavu. Kapesné, finanční i věcné dary jsou dětem poskytovány dle několika možností. Roli hraje nejen délka pobytu v zařízení, věk dítěte, ale i plnění si svých výchovných povinností dle vnitřního řádu ústavu. (Zákon č. 109/2002 Sb., §27-§33)

3.4.3 Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Tento zákon č.359/1999 Sb. se vztahuje na děti, myšleno nezletilé osoby, které nemají rodiče, z důvodů jejich úmrtí, ale i na děti jejichž rodiče neplní svou funkci rodičovské odpovědnosti. Jedná se o děti, které mimo jiné mají velikou absenci ve školní docházce, objevují se u nich sociálně patologické jevy, děti, na kterých byl spáchán násilný čin, či jsou ohroženy domácím násilím, nebo i v případě jsou-li opakovaně umístěny do zařízení ústavní či ochranné výchovy.

Mezi orgány sociálně právní ochrany dětí patří:

- obecní úřady,
- obecní úřad s rozšířenou působností,
- krajské úřady,
- ministerstvo práce a sociálních věcí,
- úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí.

Každý z těchto orgánů plní svou funkci a s tím i spojenou odpovědnost. Obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností mají za úkol vyhledávat takové děti, které potřebují sociálně právní ochranu, je zde nutné najít řešení a odstranit nedostatky, které by mohly vést k odebrání dítěte rodičům. V případě jsou-li všechny možné alternativy vyčerpány a není jiná možnost, než odebrání dítěte do zařízení ústavní výchovy, obecní úřad s rozšířenou působností i nadále spolupracuje s rodiči a snaží se, je-li to možné, o návrat dítěte zpět do rodiny. (Zákon č.359/1999 Sb.,§12)

Úkolem zaměstnance obecního úřadu s rozšířenou působností je během pobytu dítěte v zařízení ústavní výchovy dohlížet na dodržování práv dítěte, i na správný duševní i tělesný vývoj a v případě viditelných nedostatků informovat příslušný obecní úřad s rozšířenou působností.

3.4.4 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je významná mezinárodní smlouva, kterou se státy zavazují k ochraně dětských práv. Tento pakt obsahuje 54 článků, které obsahují práva dětí a povinnosti státu. V České republice je platná od roku 1991 kdy byla ještě za České a Slovenské Federativní republiky roku 1990 podepsána. Česká republika se tímto podpisem zavázala dodržovat zásady, které Úmluva udává a každých pět let se musí podávat zpráva Výboru OSN pro práva dětí o situaci naplňování dětských práv.

V Úmluvě jde především o děti, jejich blaho, o to aby vyrůstali v rodinném prostředí, bez újmy, s důstojností. Článek 9 zajišťuje rodičům a dětem, že dítě nemůže být od nich odděleno proti jejich vůli, jen v případě, že jsou chráněny zájmy dítěte, je zneužíváno, či zanedbáno. Článek 18 doplňuje, že v případě vyskytnutých se problému, které ohrožují práva dětí, stát poskytne pomoc rodičům a dětem, aby byly problémy odstraněny a dítě mohlo vyrůstat nadále v přirozeném rodinném prostředí. V případě, kdy to není již možné, se stát postará o instituce, které pomáhají dětem v nouzi. O tomto postupu se zmiňuje článek 20, kde je zmíněna možnost náhradní péče, umístění dětí do vhodného zařízení pro péči o děti, osvojení, ale to pouze v případech kdy jsou ohroženy zájmy dítěte. Článek 25 se jako poslední zmiňuje obecně o ústavní péči, z něj je zřejmé, že v případě umístění dětí do jiné péče, než je v přirozeném prostředí se stát zavazuje právem dítě hodnotit situaci v ústavní, či jiné náhradní rodinné péči. (Sdělení č.104/1991, článek 9, 18, 20, 25)

Česká republika se řídí výše zmíněnými zákony či pakty, zřetel je brán především na zájem dítěte a snahou o to, aby dítě vyrůstalo s rodiči. Stát má povinnost podílet se na pomoci znevýhodněným dětem a sjednat nápravu, aby se dítě mohlo v případě umístění do jedné z forem náhradní péče, či instituce vrátit zpět do rodinného prostředí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Po teoretické části navazujeme praktickou částí a to výzkumem finanční gramotnosti dětí z dětských domovů. V první řadě je potřeba stanovit výzkumný problém a poté výzkumný soubor. Jako další krok následuje sestavení výzkumných otázek a cíle výzkumu. V poslední řadě následují výsledky výzkumu, objasnění těchto výsledků a grafické znázornění.

4.1 Výzkumný problém

Tato práce se zabývá finanční gramotností dětí z dětských domovů. Přesněji určeno zdali je možná existence rozdílů finanční gramotnosti dětí z dětských domovů a dětí vyrůstajících v biologické rodině. Byly osloveny děti 14-18 let a jako kvantitativní metoda bylo využito dotazníkové šetření.

4.2 Výzkumný soubor

Výzkumné soubory byly vybrány záměrně. Finanční gramotnost byla zkoumána mezi dětmi, ve věku 14-18let, které vyrůstají v dětském domově a spolupráce byla navázaná s 10 dětskými domovi. Dále se na výzkumu podíleli děti vyrůstající v biologické rodině a to z víceletého gymnázia v Přerově. Věk byl vybrán z toho důvodu, že děti v tomto období již mají mít za sebou nějaké zkušenosti z oblasti financí. Minimálně takové teoretické zkušenosti, které získali na základní škole, kde je již finanční gramotnost zavedena do školního vzdělávacího programu. Formulace výzkumných otázek i forma dotazníku odpovídá věkové kategorii a je pro danou kategorii úměrná.

Pro získání vhodného počtu dotazníku byli emailem osloveni i seznámeni s výzkumem ředitelé dětských domovů a při kladné odezvě byl jistý počet dotazníků poslán poštou. V případě získání dotazníku od víceletého gymnázia byla oslovena a s výzkumem seznámena ředitelka gymnázia a následně byla navázána spolupráce s pedagogem víceletého gymnázia, který se postaral o anonymní vyplnění dotazníků od dětí.

Respondentů se celkem zapojilo 92, z toho 46 dětí z dětského domova a 46 dětí vyrůstající v biologické rodině. Více respondentů bylo těžké sehnat, převážně z dětského domova, kde ne každý dětský domov byl ochotný navázat spolupráci. Z důvodu rozdílnosti ve věkové kategorii byli respondenti rozděleni do dvou skupinek a to ve věku 14-15 let a 16-18 let.

4.3 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zdali je možná existence rozdílu ve finanční gramotnosti dětí z dětských domovů a dětí vyrůstající v biologické rodině.

Dílčí cíle:

Cílem je zjistit, zda existuje rozdíl v míře finančních znalostí u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-18 let.

Cílem je zjistit zda existují rozdíly v hospodaření domácnosti u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-18 let.

Cílem je zjistit, zda existují rozdíly v hospodaření s penězi u dětí z dětských domovů a dětí vyrůstající v biologické rodině ve věku 14-18 let.

Cílem je zjistit, zda existují rozdíly v dostupnosti informací ohledně financí u dětí z dětských domovů a dětí vyrůstající v biologické rodině ve věku 14-18 let.

4.4 Výzkumné otázky

Z výše uvedených cílů si sestavíme výzkumné otázky, které jsou již rozděleny i podle věkových kategorií.

Existuje rozdíl v míře finančních znalostí dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině a to ve věku 14-15 let?

Existuje rozdíl v míře finančních znalostí dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině a to ve věku 16-18 let?

Existuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí, které vyrůstají v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Existuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí, které vyrůstají v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 16-18 let?

Existuje rozdíl s hospodařením peněz u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Existuje rozdíl s hospodařením peněz u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 16-18 let?

Existuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Existuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

4.5 Metoda sběru dat

Pro výzkum jsme využili jako metodu sběr dat dotazník. Což je kvantitativní metoda, která se poměrně často využívá. Dotazník byl vypracován s pomocí Standardů finanční gramotnosti a učebnicí Slabikář finanční gramotnosti a to přiměřeně k věku respondentů. Dotazník byl složen z 20 otázek uzavřených otázek a poskládání dotazníku bylo rozděleno do 5 oblastí:

- Identifikační údaje respondentů,
- znalosti z oblasti financí,
- hospodaření domácnosti,
- zacházení s penězi,
- dostupnost informací z hlediska finanční oblasti.

Data respondentů jsme následně zpracovali do tabulek a výsečových a převážně sloupcových grafů. Výsledky výzkumu obsahují již výsledné hodnoty. Každá z těchto hodnot je vysvětlena ke každé otázce zvlášť a v poslední části kapitoly jsou vyhodnoceny výzkumné otázky zvlášť.

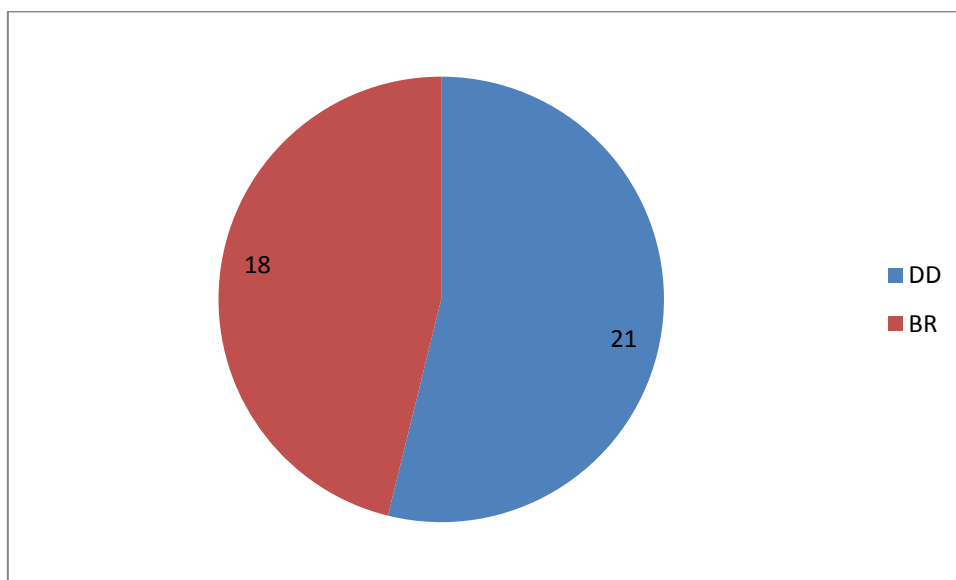
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Identifikační údaje zúčastněných :

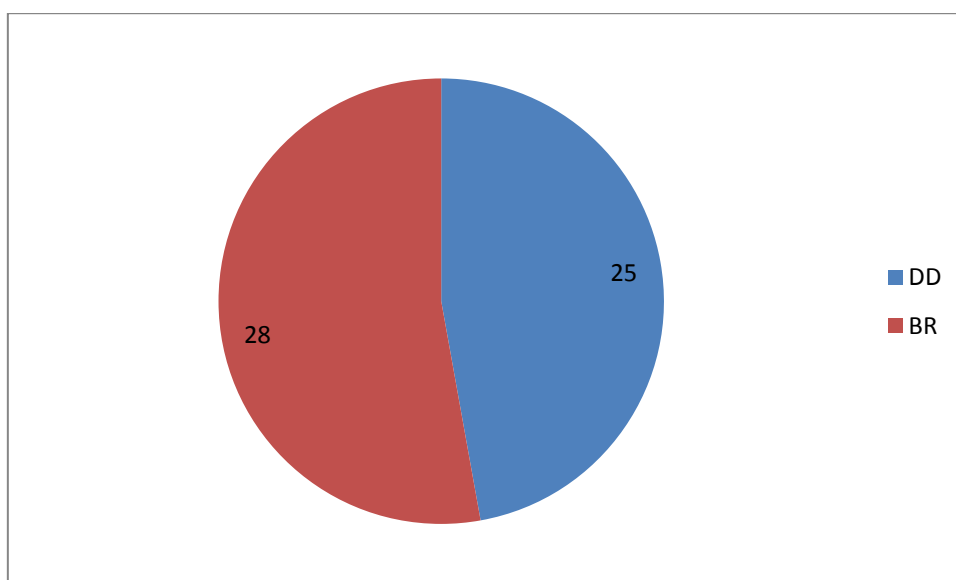
DD-dětský domov

BR-běžná rodina

Graf č. 1 Rozdělení dotázaných dle zařazení ve společnosti 14-15 let

Graf č. 2 Rozdělení dotázaných dle zařazení ve společnosti 16-18 let

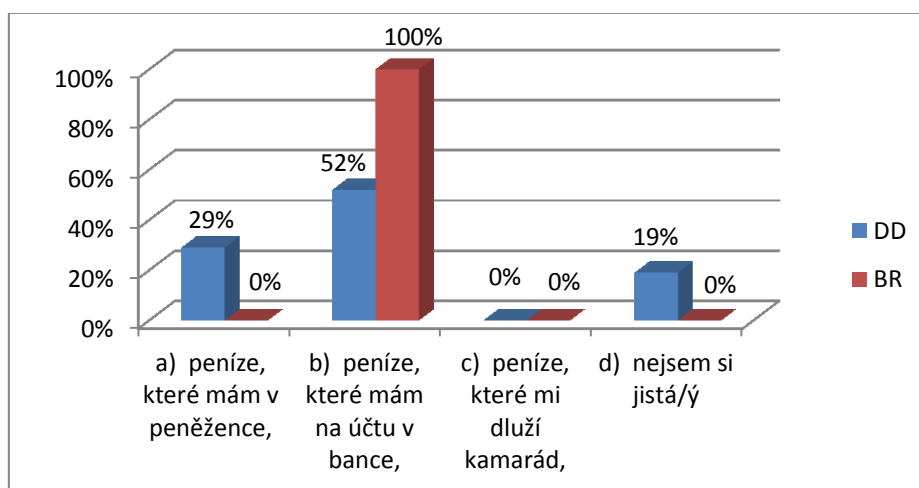

Na grafu č. 1 a 2 jsou respondenti rozděleni procentuálně podle věku a podle toho, jestli vyrůstají v dětském domově, nebo v běžné rodině. Celkem se zúčastnilo dotazníkového šetření 92 respondentů z toho 21 dětí vyrůstajících v dětském domově ve věku 14-15 let a 25 ve věku 16-18 let. Dále 18 dětí vyrůstající v biologické rodině ve věku 14-15 let a 28 ve věku 16-18 let. Respondenti byli rozděleni podle věku, kvůli možným odchýlkám věkové kategorie.

Znalosti z oblasti financí

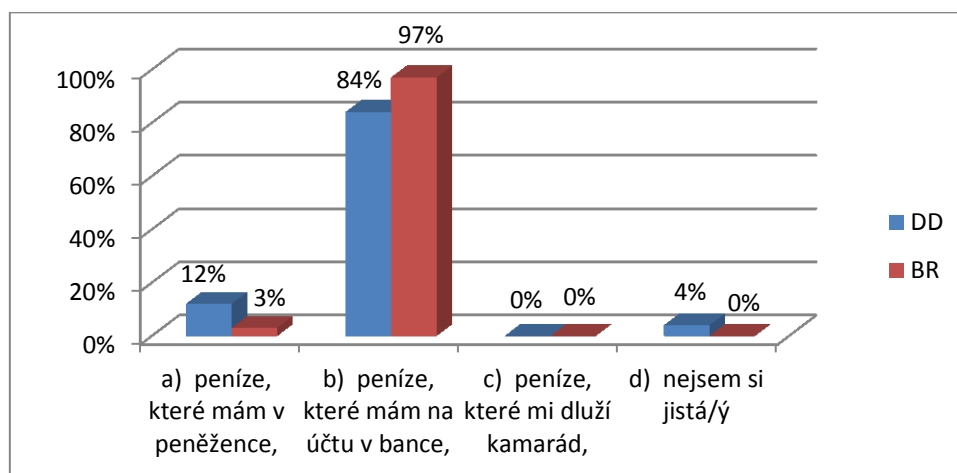
1. Bezhotovostní forma peněz jsou:
  - a) peníze, které mám v peněžence,
  - b) peníze, které mám na účtu v bance,
  - c) peníze, které mi dluží kamarád,
  - d) nejsem si jistá/ý.

Graf č. 3, věk 14 – 15 let, finanční znalosti

Graf č. 3 nám znázorňuje, že 100% respondentů z BR vědí, že bezhotovostní peníze jsou peníze na účtu v bance, u respondentů z DD jsou zde vidět rozdíly a to více jak polovina, tedy 52% ví, že jsou to peníze na účtu, 29% odpovědělo, že jsou to peníze v peněžence a 19% si nejsou jisti. Můžeme tedy tvrdit, že u této otázky jsou viditelné rozdíly v odpovědi.

Graf č. 4, věk 16 – 18 let, finanční znalosti

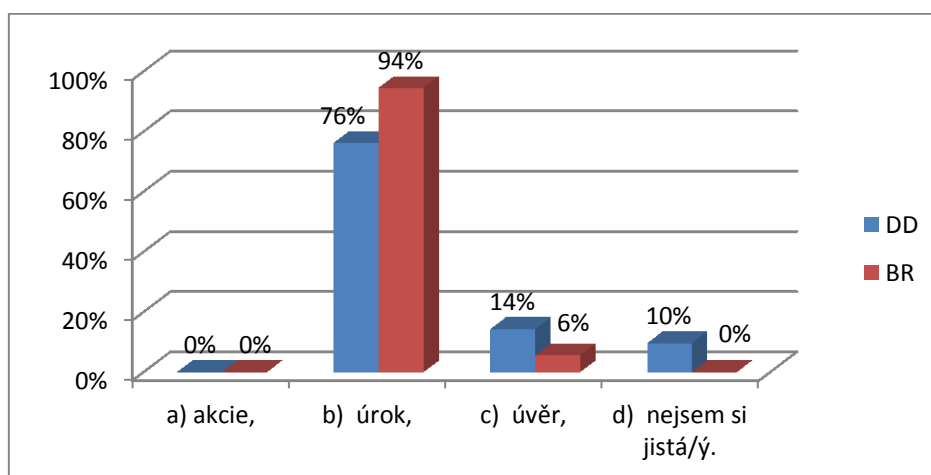

Na grafu č. 5 již vidíme, že takový rozdíl ve znalosti dané otázky není již tak velký. Kdy 84% respondentů z DD považuje za správnou odpověď b) a s touto odpovědí souhlasí 97% respondentů z BR. 12% z DD považuje bezhotovostní formu peněz peníze, které jsou v peněžence a 3% z BR s nimi souhlasí. Pouze 4% z DD si nejsou jisti. Zde již nepozorujeme tak velký rozdíl.

2. Banka si za poskytnutí půjčky bere

- a) akcie,
- b) úrok,**
- c) úvěr,
- d) nejsem si jistá/ý.

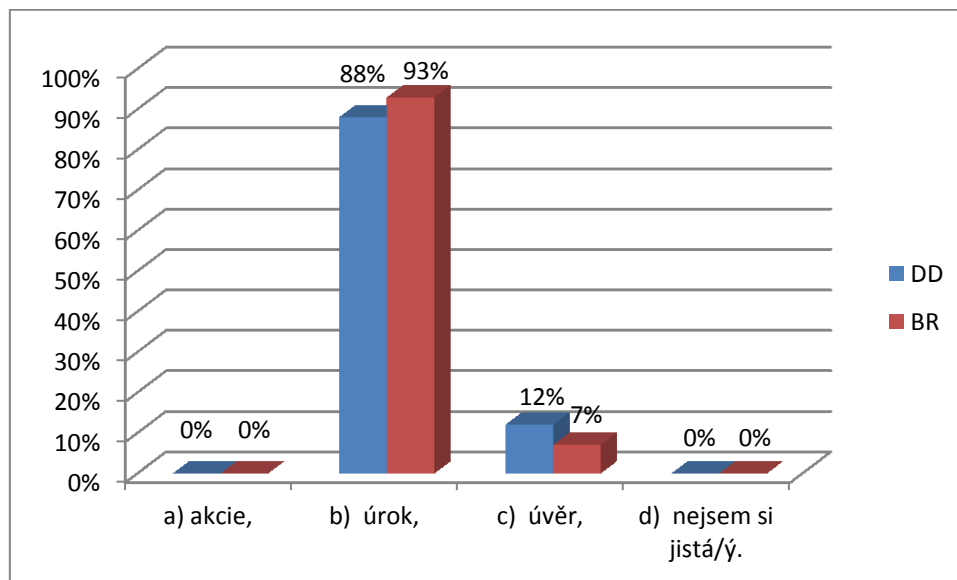
Graf č. 5, věk 14 – 15 let, finanční znalosti

Na otázku č. 2 znalo správnou odpověď 76% respondentů z DD a oproti tomu 94% respondentů z BR. 14% z DD se domnívalo, že banka si bere za poskytnutí půjčky úvěr a

6% respondentů se taktéž domnívá z BR. Pouze 10% z DD si nejsou jisti. Můžeme tedy říci, že je zde rozdíl, i když ne extra veliký ve znalosti z hlediska financí.

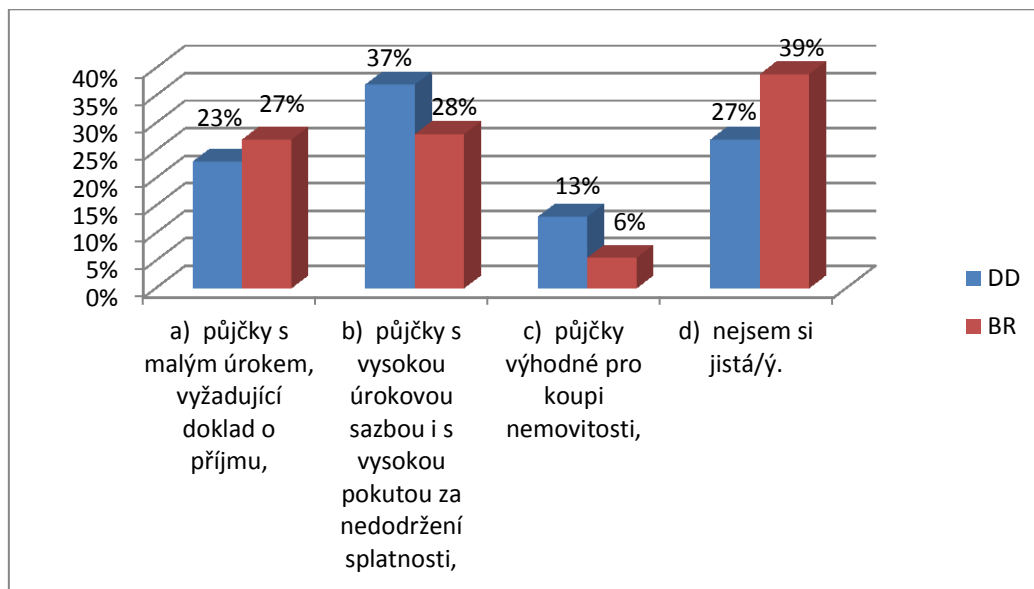
Graf č. 6, věk 16 – 18 let, finanční znalosti

U této věkové kategorie se nám již znalosti zlepšily, spíše tedy u respondentů z DD, kteří 88% ví, že banka si bere za poskytnutí půjčky úrok. Z BR správně odpovědělo 93% a 7% se domnívalo, že si banka bere úvěr za poskytnutí půjčky. Z DD s tou to odpovědí souhlasilo 12%.

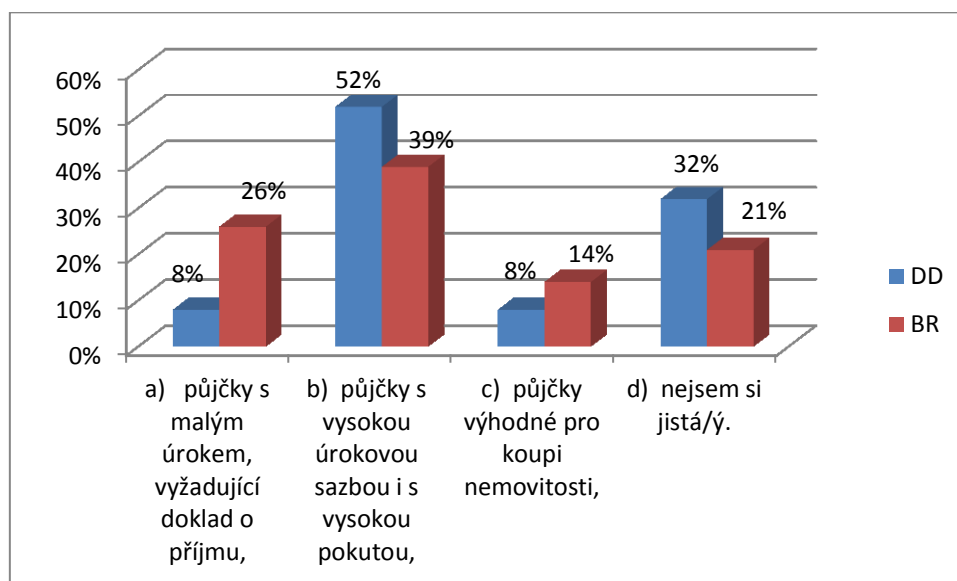
3. Nebankovní půjčky jsou
- Půjčky s malým úrokem, vyžadující doklad o příjmu,
  - Půjčky s vysokou úrokovou sazbou i s vysokou pokutou za nedodržení splatnosti,**
  - Půjčky výhodné pro koupi nemovitosti,
  - Nejsem si jistá/ý.

Graf č. 7, věk 14 – 15 let, finanční znalosti

U otázky č. 3 se již odpovědi dosti liší. 37% respondentů z DD se domnívá, že nebankovní půjčky jsou půjčky s vysokou úrokovou sazbou a 28% resp. z BR s nimi souhlasí. 23% z DD si již myslí, že jsou to půjčky s malým úrokem a souhlasí s nimi 27% resp. z BR. 13% si myslí, že jsou to půjčky vhodné pro koupi nemovitosti a 6% BR taktéž. Jistých si není 27% z DD a 39% z BR. Rozdíly zde nejsou tak znatelné. Nebankovní půjčky jsou lákadla pro jedince, protože půjčí skoro každému. Je velice důležité si v dnešní společnosti dávat na takovou formu půjčení financí pozor a číst obezřetně mezi řádky, jaké jsou úroky či pokuty za nedodržení splatnosti.

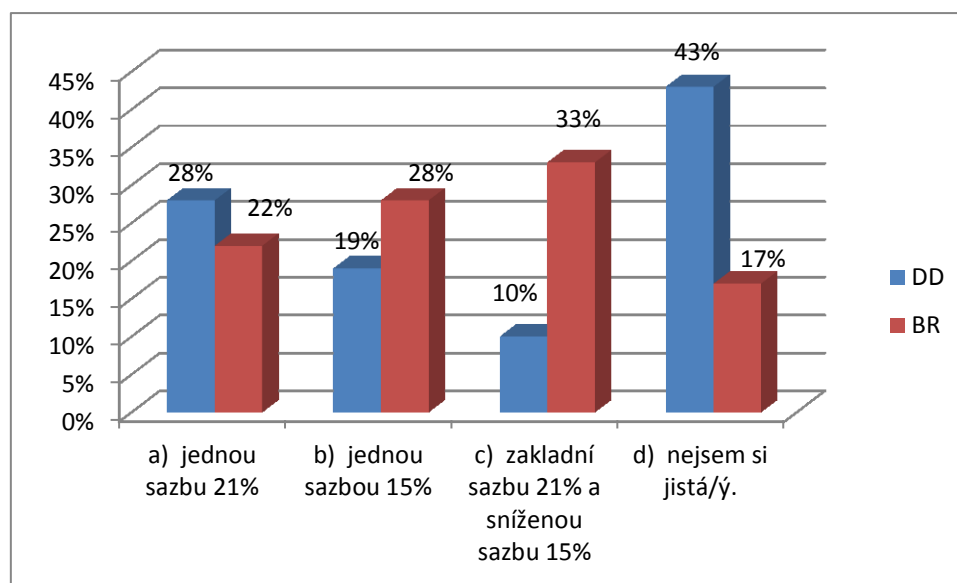
Graf č. 8, věk 16 – 18 let, finanční oblast

Většina resp. jak z DD tak z BR odpověděla správně. V menší míře se jednalo o resp. z BR, kterých bylo 39% a resp. z DD 52%. Rozdíl v míře znalosti této oblasti financí není tak značný.

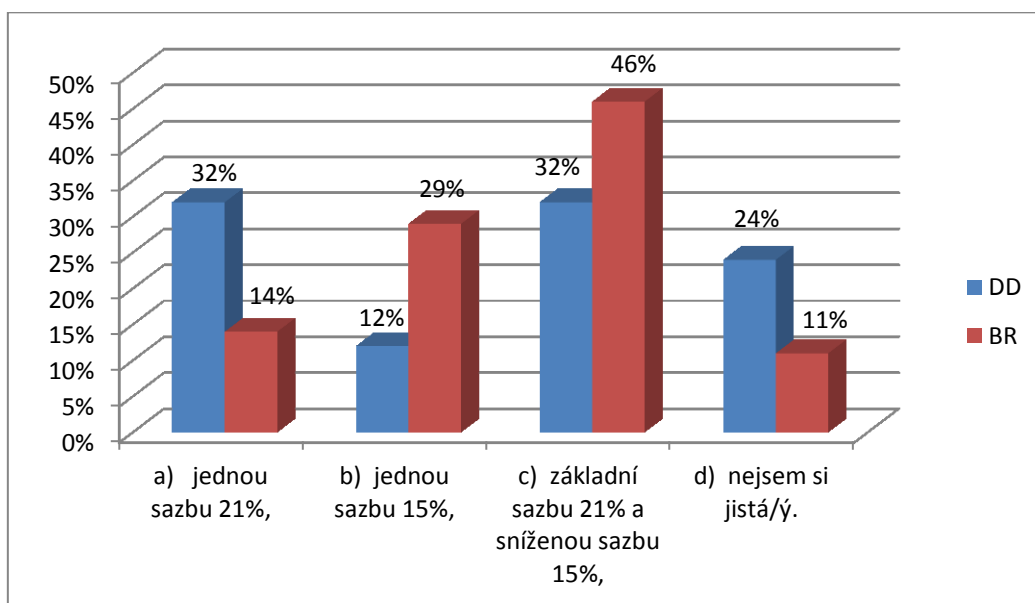
4. Aktuální sazba DPH činí
- a) jednou sazbou 21%,
  - b) jednou sazbou 15%,
  - c) základní sazbou 21% a sníženou sazbou 15%
  - d) nejsem si jistá/jistý.

Graf č. 9, věk 14 – 15 let, finanční oblast

Správnou odpověď nám odpovědělo pouze 10% respondentů z DD a 33% z BR. 43% z DD si nejsou jisti a 17% z BR taktéž. 28% z DD si myslí, že DPH činí jednotnou sazbou 21% a 22% z BR s nimi souhlasí. 19% z DD si naopak myslí, že je to jednotná sazba 15% a 28% z BR si myslí to samé. U této otázky je vidět rozdíl ve znalosti. Daně obecně jsou nedílnou součástí života každého člověka, do státního rozpočtu je daň z přidané hodnoty jedním z nejdůležitějších příjmů a najdeme ji v každém kousku zboží, či službě, kterou si koupíme.

Graf č. 10, věk 16 – 18 let, finanční oblast

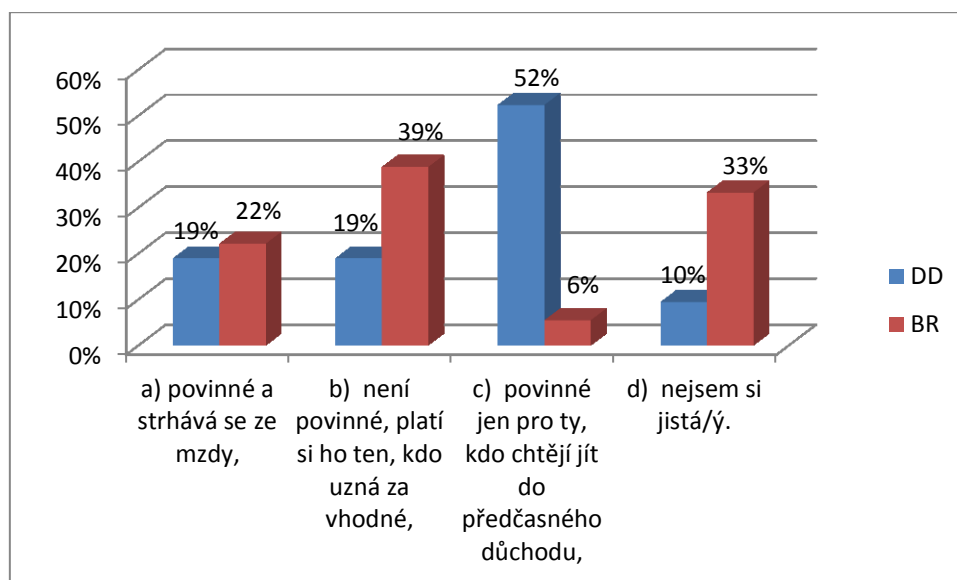

Zdejší graf ukazuje, jak jsou názory různé. I když pouze 32% resp. z DD odpovědělo správně a 46% z BR, tak rozdíl není tak znatelný. Ve stejné míře se resp. z DD domnívají že v ČR platí větší jednotná sazba, je to 32%, v menší míře odsouhlasili resp. z BR taktéž větší jednotnou sazbu a to ve 14%. Jednotnou menší sazbu odpovědělo 12% resp. z DD a 29% z BR. Nebylo si jisto 24% z DD a 11% z BR. Zde vidíme nesouměrnost názorů u obou skupinek, ve znalosti dané oblasti financí však nejsou ve velké míře rozdíly u resp. z DD a resp. z BR.

5. Důchodové pojištění, z kterého se vyplácí starobní důchod je,
- povinné a strhává se ze mzdy,
  - není povinné, platí si ho ten, kdo uzná za vhodné,
  - povinné jen pro ty, kdo chtějí jít do předčasného důchodu,
  - nejsem si jistá/ý.

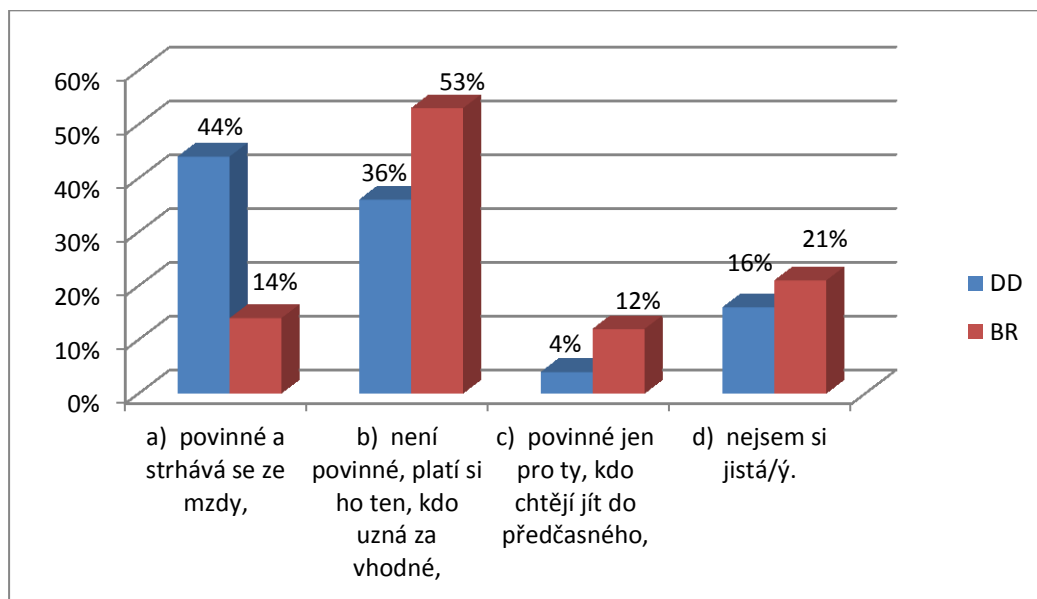
Graf č. 11, věk 14-15 let, finanční oblast

Výše uvedený graf znázorňuje znalost v oblasti důchodového pojištění. Na grafu lze rozpoznat, že znalosti obou skupin jsou v této oblasti nízké a rozdíl ve správné odpovědi není.

I když téma důchodového pojištění pro respondenty není aktuální téma, protože jsou velice mladí a několik desítek roků se o starobní důchod nemusí starat, však s první výplatou se již začíná odečítat sociální pojištění, kde jedna ze složek je i důchodové pojištění. 19% z DD odpovědělo správně a 22% z BR. Že je důchodové pojištění nepovinné si myslí 19% z DD a 39% z BR, naproti tomu 52% z DD si domnívá, že je povinné jen pro ty kdo chtějí jít do předčasného důchodu a pouze 6% z BR s nimi souhlasí. 10% z DD si není jistých a 33% z BR takéž.

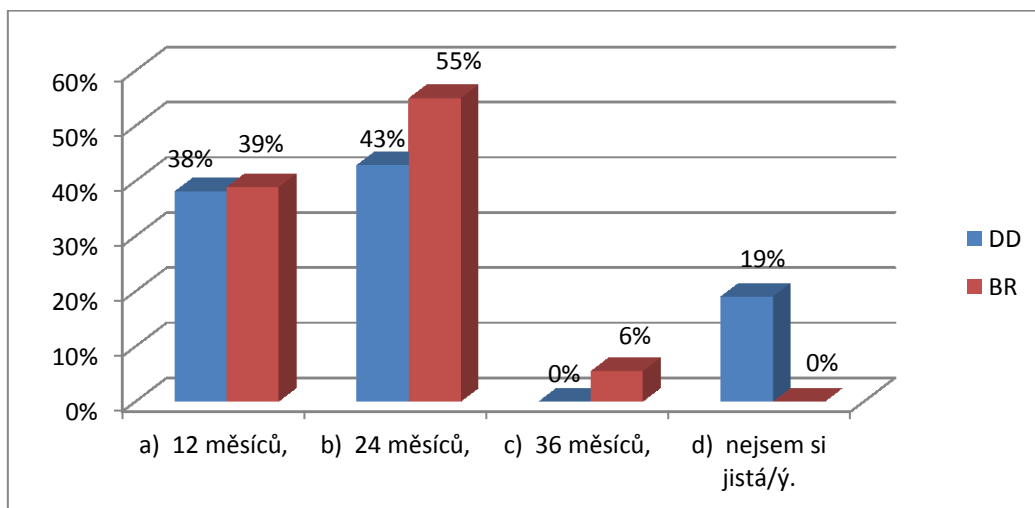
Graf č. 12, věk 16-18 let, finanční oblast

Výše znázorněný graf nám ukazuje, jaké znalosti z oblasti důchodového pojištění mají respondenti ve věku 16-18 let. 44% resp. z DD odpovědělo správně, o dost méně, tedy přesně 14% resp. z BR si myslí totéž. Menší rozdíly jsou u odpovědi b, kdy se 36% domnívá, že důchodové pojištění není povinné a více jako polovina, 53% resp. z BR s nimi souhlasí. Zde jsou taktéž rozdíly, ale malé. U zbylých dvou odpovědí jsou výsledky obdobné u obou skupinek. Celkově jsou zde rozdíly ve znalostech důchodového pojištění, kde resp. z DD vykazují lepších výsledků, než resp. z BR.

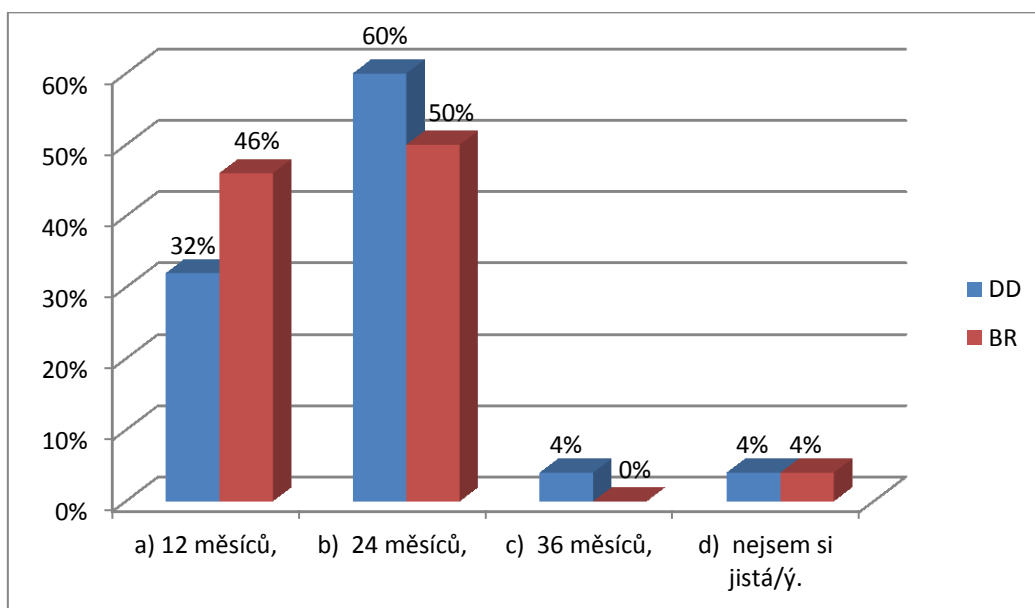
6. Záruční doba pro spotřební zboží v České republice je
- a) 12 měsíců,
  - b) 24 měsíců,
  - c) 36 měsíců,
  - d) nejsem si jistá/ý.

Graf č. 13, věk 14 – 15 let, finanční oblast

Tento graf nám znázorňuje znalost záruky spotřebního zboží v ČR, správnou odpověď zaznamenalo 43% z DD a 55% z BR, rozdíl není až tak znatelný. 38% z DD a 39% z BR mají podobný názor, že záruka je 12 měsíců. 6% respondentů z BR si myslí, že záruka je 36 měsíců a 19% respondentů z DD si není jistých. Záruční doba, je doba, po kterou můžeme spotřební zboží reklamovat, v případě poškození, které si nezapříčinil majitel daného zboží. Podstata znalosti v této oblasti je spotřebitelská ochrana, vím, že mám na něco právo, to právo je možnost reklamace.

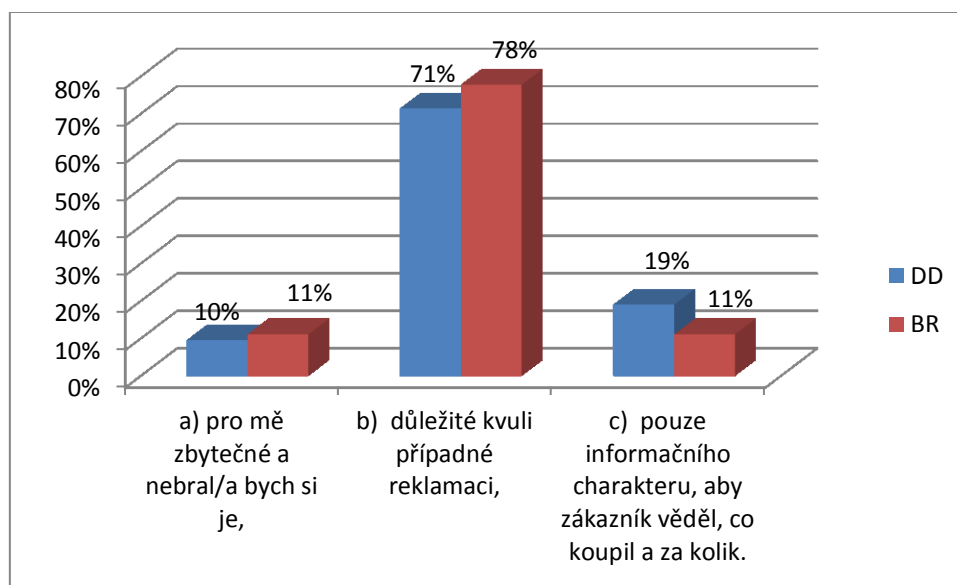
Graf č. 14, věk 16 – 18 let, finanční oblast

Zde nevidíme znatelný rozdíl, 60% respondentů z DD odpovědělo správně a 50% z BR také, 32% z DD se domnívá, že záruka spotřebního zboží je 12 měsíců a o něco víc respondentů z BR, přesněji 46% odpovědělo také 12 měsíců. Jen 4% si nejsou jisti z obou kategorií a 4% z DD si myslí, že záruční doba je 36 měsíců.

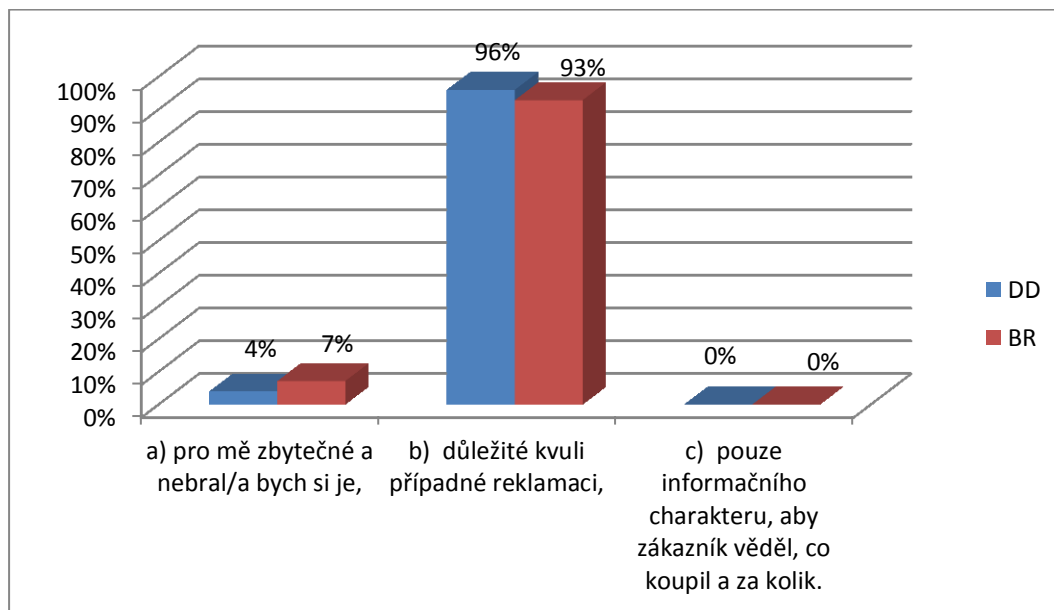
7. Účtenky od zboží jsou
- a) pro mě zbytečné a nebral/a bych si je,
  - b) důležité kvůli případné reklamaci,
  - c) pouze informačního charakteru, aby zákazník věděl, co koupil a za kolik

Graf č. 15, věk 14 – 15 let, finanční oblast

V případě reklamace je důležité vědět, že bez účtenky Vám nikdo zboží nereklamuje. Tento graf nám znázorňuje, co si o účtenkách myslí respondenti z DD, pro které jsou v 71% účtenky důležité pro případ reklamace a respondenti z BR to vidí obstojně, přesněji v 78%. 10% z DD by si je nebralo, protože jsou pro ně zbytečné a stejně tomu je i u BR, kde je to 11%. Pouze informačního charakteru jsou pro 19% respondentů z DD a 11% z BR. Rozdíl zde tedy není.

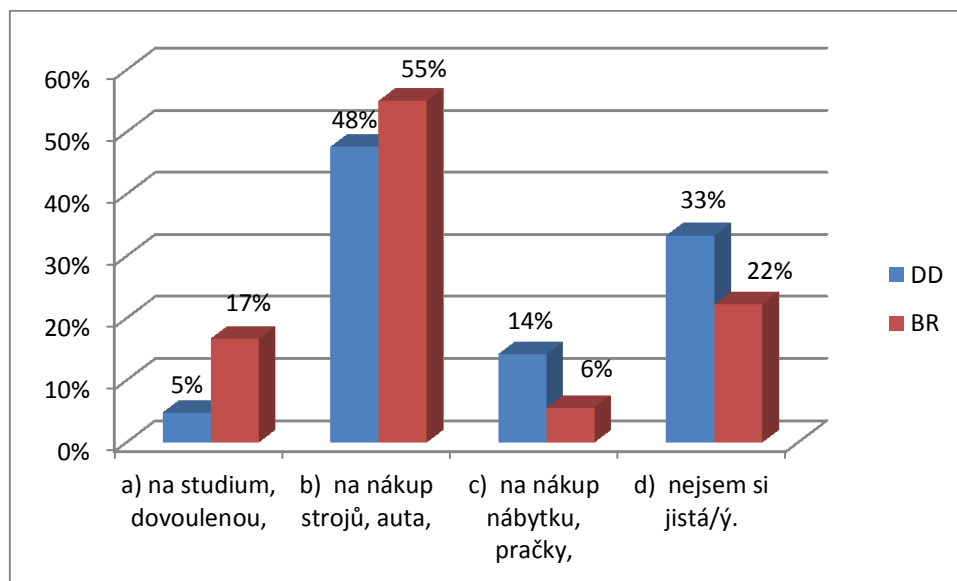
Graf č. 16, věk 16 – 18 let, finanční oblast

V této věkové kategorii vidíme, že téměř většina odpověděla, že účtenky jsou důležité v případě reklamace. A to v 96% z DD a v 93% z BR. Pouze pro 4% z DD a 7% z BR jsou zbytečné. Rozdíl v odpovědích i této otázky není.

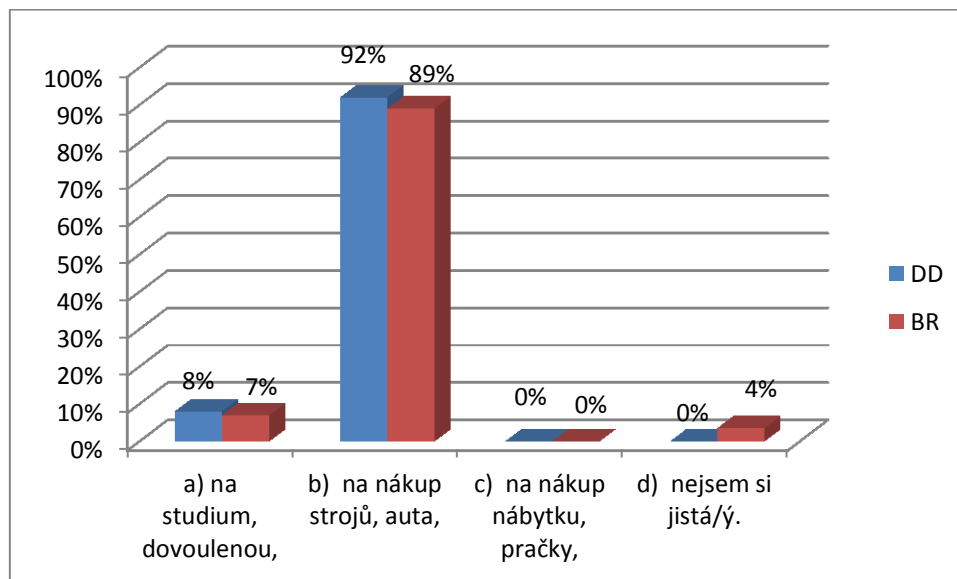
8. Leasing si mohu vzít
- a) na studium, dovolenou,
  - b) na nákup strojů, auta,**
  - c) na nákup nábytku, pračky,
  - d) nejsem si jistá/ý.

Graf č. 17, věk 14 – 15 let, finanční oblast

U grafu č. 17 vidíme, že zhruba polovina respondentů z obou skupin ví, že leasing se může použít na nákup stroje, či auta. Přesněji 48% z DD a 55% z BR. Že je možné vzít si leasing na studium či dovolenou se domnívá 5% z DD a 17% z BR. Na nákup nábytku je to 14% z DD a 6% z BR. Větší procenta se nám objevily u kolonky, nejsem si jistá/jistý, kde se obě skupiny skoro shodnou a to v 33% DD a 22% BR. U této otázky nejsou rozdíly ve znalostech této oblasti.

Graf č. 18, věk 16 – 18 let, finanční oblast

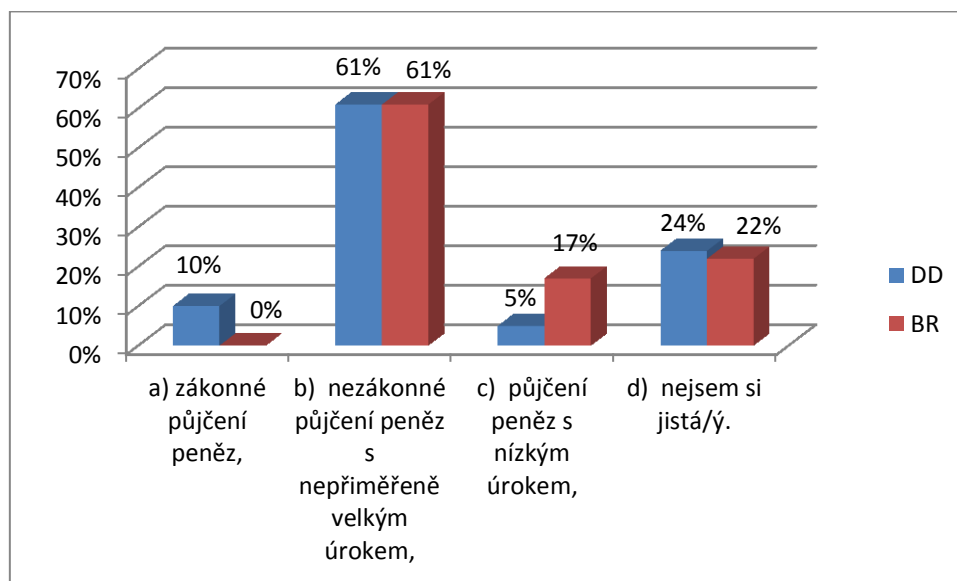

S přibývajícím věkem přibývají i znalosti a to nám dokazuje výše uvedený graf, kde již téměř většina ví, že leasing se může použít na nákup strojů či auta. U respondentů z DD je to 92% a těsně za nimi jsou i respondenti z BR, kde se jedná o 89%. Pouze 8% z DD se domnívá, že se dá koupit za leasing dovolená a 7% z BR také. 4% z BR si nejsou jisti. I zde můžeme s přesným tvrzením říci, že zde není žádný rozdíl ve znalostech v této formě otázky.

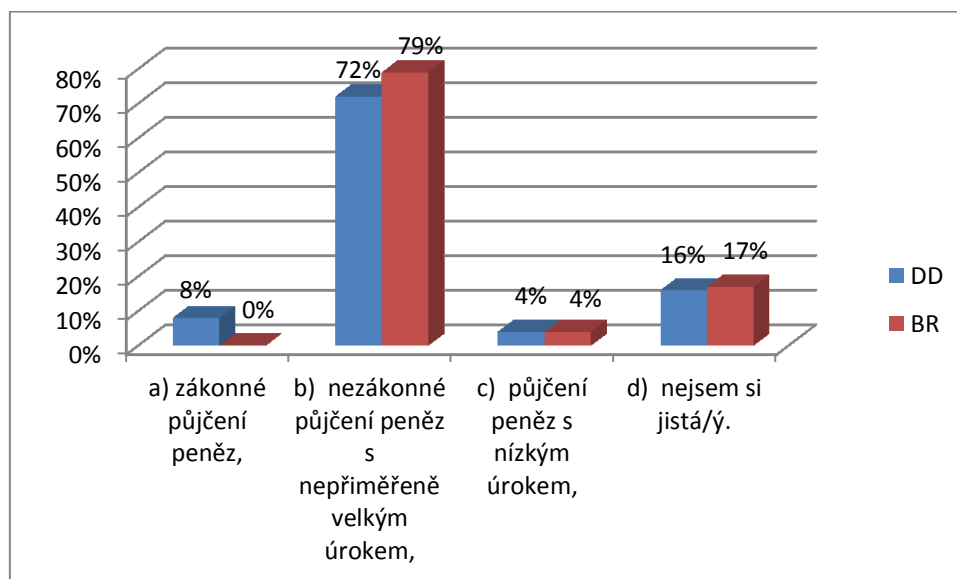
9. Pod pojmem lichva si představím
- zákonné půjčení peněz,
  - nezákonné půjčení peněz s nepřiměřeně velkým úrokem,
  - půjčení peněz s nízkým úrokem,
  - nejsem si jistá/ý

Graf č. 19, věk 14 – 15 let, finanční oblast

S lichvou by se žádný rozumný člověk nechtěl setkat. Dalo by se říci, lichváři spíše využívají člověka v tísní, takového, který si potřebuje nutně půjčit peníze a nemá od koho. Za nepřiměřený úrok, někdy i více jak 100%, vám velice rádi půjčí peníze. Co o pojmu lichva vědí respondenti z DD ukazuje výše uvedený graf, kdy 61% ví, že je to nezákonné půjčení peněz. Stejně tak i respondenti z BR v 61% s tímto tvrzením souhlasí. Pro 10% z DD je to zákonné půjčení peněz a 5% z DD se domnívá, že je to půjčení peněz s nízkým úrokem, o něco málo víc, přesně 17% z BR odpověděli stejně. Z DD si není jistých 24% a 22% z BR. U této otázky není žádný rozdíl ve znalosti z oblasti financí.

Graf č. 20, věk 16 – 18 let, finanční oblast

Výše uvedený graf nám ukazuje, že i zde nejsou značné rozdíly. 72% respondentů z DD ví, že lichva je nezákonná, 79% resp. z BR taktéž. 8% z DD si myslí, že je to zákonné půjčení peněz a pouze 4% u obou skupin se domnívá, že je to půjčka s nízkým úrokem. Není si jistých 16% z DD a 17% z BR. Můžeme tedy říci, že rozdíly ve znalosti této otázky a v této věkové kategorii zde nejsou.

10. Mezi nejdůležitější složky výdajů domácnosti patří : (očíslej, kdy 1 je nejvíce důležitá a 7 nejméně důležitá)

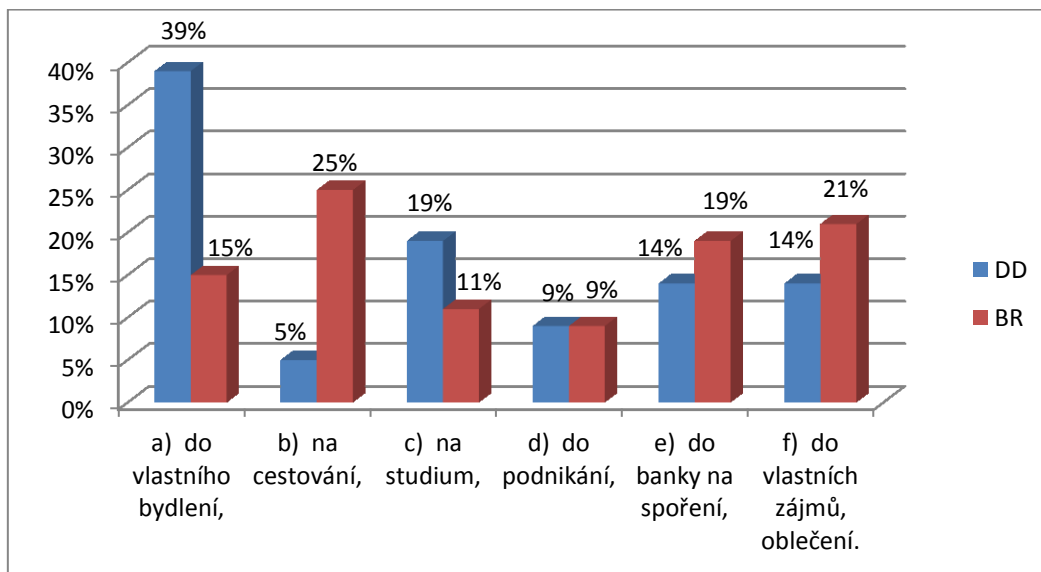
Tato otázka musela být z dotazníku vyřazena z důvodu nepochopení správného vyplnění otázky.

Hospodaření s penězi

11. Když bych získal/a cca 50 000 Kč, investoval/a bych je (max. 3 možné odpovědi)

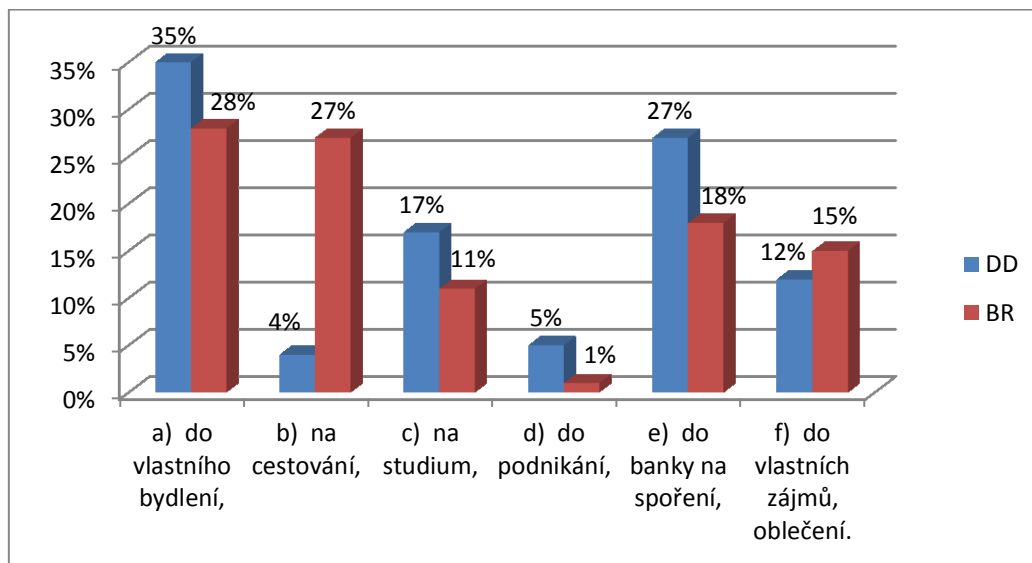
- do vlastního bydlení,
- na cestování,
- na studium,
- do podnikání,
- do banky na spoření,
- do vlastních zájmů, oblečení.

Graf č. 21, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

U toho grafu vidíme rozdíly v tom, za co by kdo získané peníze utratil. Respondenti z DD by nejvíce investovali do bydlení a to 39%, respondenti z BR by však nejvíce cestovali a to v 25%. Což jsou dvě rozdílné věci, bydlení a cestování. Na druhém místě je u resp. z DD studium a to 19% a u BR druhé místo zabírají vlastní zájmy a oblečení ve 21%, což jsou taktéž dva protipóly. Respondenti z DD v 14% by investovali peníze do banky a stejnou mírou i do vlastních zájmů. Do podnikání jen 9% a na cestování 5%. Respondenti z BR by investovali peníze do banky v 19% a stejnou mírou i na studia. Do podnikání jen 9%. Můžeme tedy konstatovat, že rozdíly zde jsou.

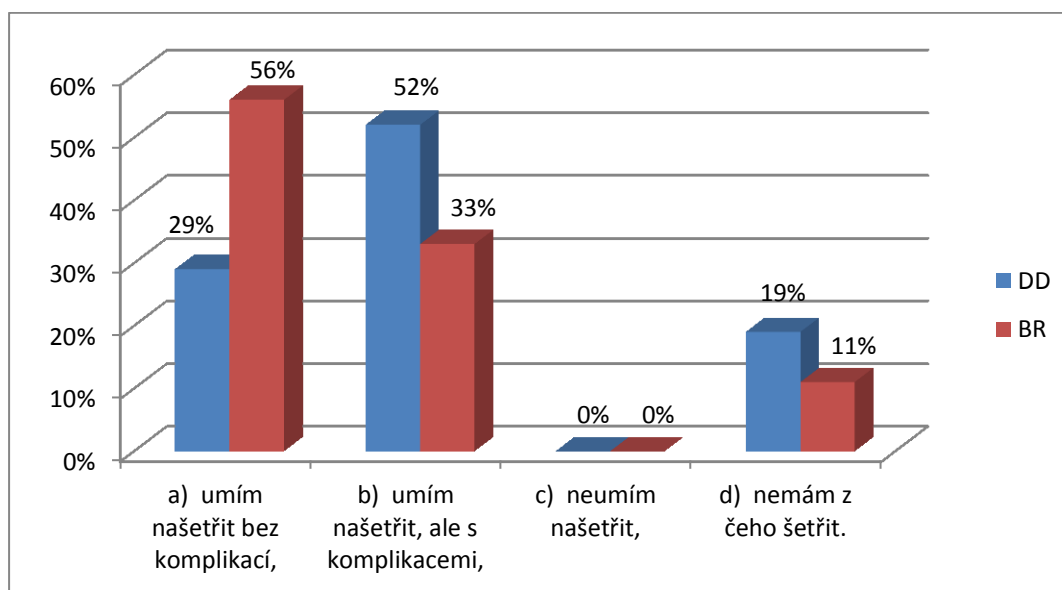
Graf č. 22, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

V tomto grafu můžeme vidět, že do vlastního bydlení by investovali peníze téměř ve stejném počtu obě skupiny resp. 35% resp. z DD a 28% z BR. Znatelný rozdíl je u položky na cestování, kde jen 4% z DD si zvolilo tímto způsobem investovat nějakou část peněz a oproti tomu 27% z BR. Na studia to vidí obě skupiny obdobně, 17% z DD a 11% z BR. Do banky by investovalo 27% z DD a něco málo méně z BR a to 18%. U vlastních zájmů a oblečení je to také obdobně, 12% z DD a 15% z BR. Celkově můžeme říci, že rozdíly zde jsou pouze v položce cestování, kdy by více peněz do cestování investovali resp. z BR. U zbylých položek jsou odpovědi zhruba na stejné rovině.

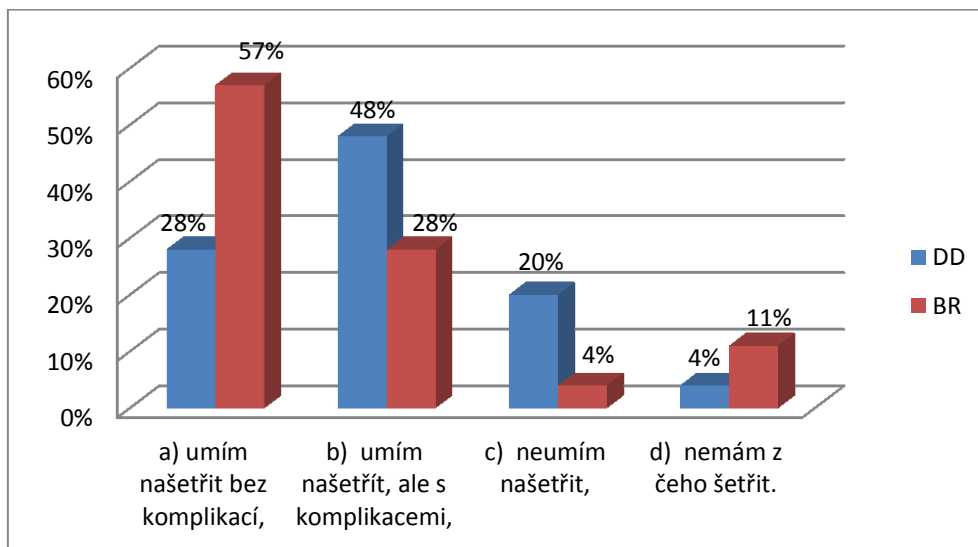
12. Na dražší věc si,
 a) umím našetřit bez komplikací,
 b) umím našetřit, ale s komplikacemi,
 c) neumím našetřit,
 d) nemám z čeho šetřit.

Graf č. 23, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

Tento graf nám ukazuje, jak na tom jsou obě skupinky v oblasti šetření si financí. Není to jen o tom našetřit si, ale mít i z čeho šetřit. 19% resp. z DD nemá z čeho šetřit a 11% resp. z BR taktéž. S komplikacemi si našetří 52% z DD a v menším počtu 33% z BR. Rozdíl pozorujeme u našetření bez komplikací, kde 29% z DD to nedělá potíže a oproti tomu 56% z BR taktéž. Rozdíl je zde viditelný, kdy více jak polovina resp. z BR s šetřením na dražší věc nemá problém a skoro polovina resp. z DD si sice našetří, ale s komplikacemi. Oblast šetření si financí je součástí života, kdy by se člověk již od mala měl učit jak zacházet s penězi a poznat hodnotu peněz. Tyto finanční dovednosti by měl učit děti rodič, či ten, kdo za ně nese odpovědnost.

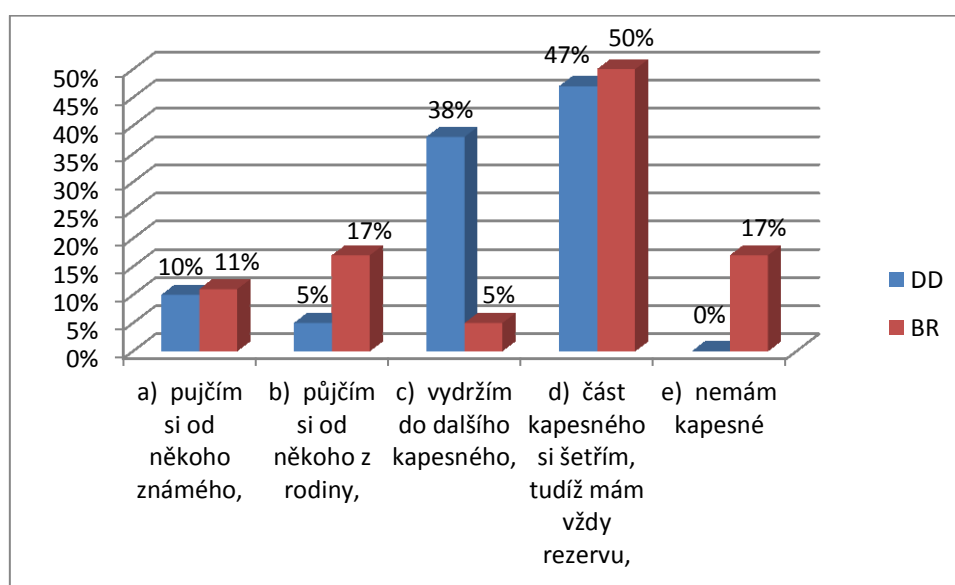
Graf č. 24, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

U této věkové kategorie vychází výsledky obdobně jako u předešlé. Kdy bez komplikací si našetří 28% resp. z DD a oproti tomu 57% z BR, což je skoro poloviční rozdíl. S komplikacemi si umí našetřit 48% z DD a 28% z BR. Rozdíly jsou i u resp. z DD, kteří si neumí našetřit ve 20% a resp. z BR si neumí našetřit jen ve 4%. Nepatrný rozdíl je v poslední odpovědi, kdy 4% resp. z DD nemají z čeho šetřit a 11% z BR je na tom obdobně. Zde vidíme, že rozdíly jsou, kdy větší polovina resp. z BR si našetří bez komplikací a resp. z DD si v téměř polovičním počtu našetří s komplikacemi.

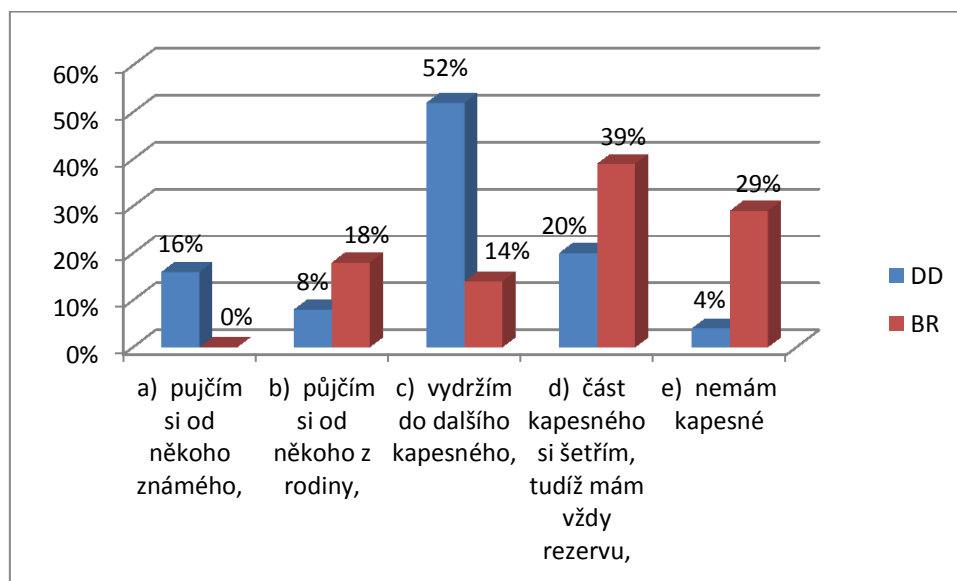
13. Když mi dojde kapesné
- půjčím si od někoho známého,
  - půjčím si od někoho z rodiny,
  - vydržím do dalšího kapesného,
  - část kapesného si šetřím, tudíž mám vždy rezervu,
  - nemám kapesné.

Graf č. 25, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

Jak si umět začít vážit peněz a znát jejich hodnotu, když vlastně s penězi nekooperuji. Proto je dobré dávat dětem kapesné, aby se naučili to, že si mohou koupit, co chtějí, mít z toho radost a popřípadě si našetřit na to, co by si přáli. V případě když kapesné dojde, je na každém jedinci, zdali vydrží do dalšího přísunu peněz, nebo si někde půjčí, tento zvyk se může vyobrazit v budoucnu, kdy již dospělí jedinec nebude umět zacházet s penězi a začne si půjčovat. Zde je riziko možného kolotoče vzniku dluhů. Ve výše uvedeném grafu vidíme, jak se zachovávají resp. z DD, kdy 47% z nich mají vždy rezervu a podobně jsou na tom i resp. z BR, ti v 50% mají rezervu. Do dalšího kapesného vydrží 38% z DD, ale oproti tomu jen 5% z BR, což zde je viditelný rozdíl. Kapesné nemá 17% resp. BR. Co se týká půjčení si peněz, tak zde jsou grafy vyrovnané, kdy od známého si půjčí 10% resp. z DD a 11% z BR. A od rodiny si půjčí 5% z DD a 17% z BR.

Graf č. 26, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

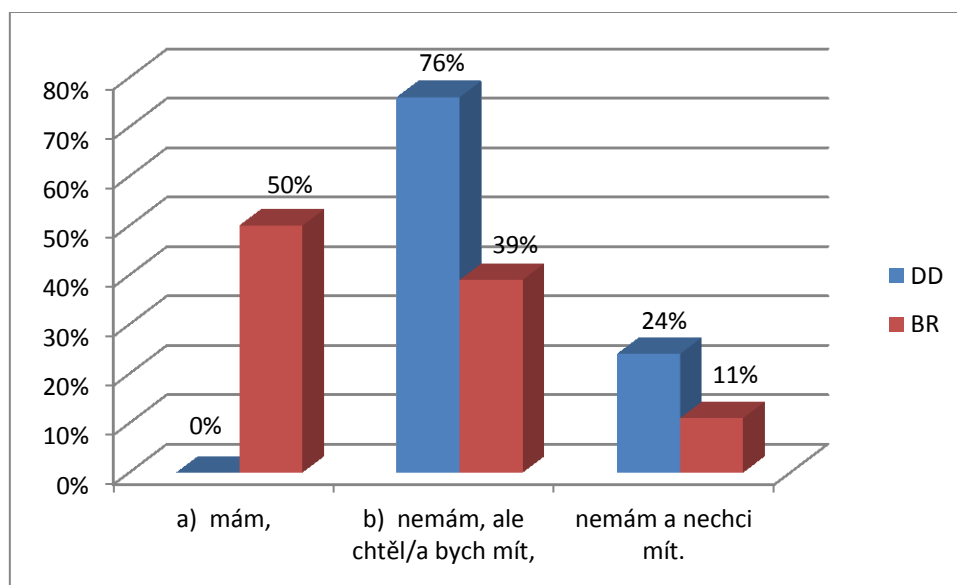

U starší skupinky si půjčuje peníze 16% resp. od někoho známého. Od rodiny si půjčuje 8% resp. z DD a 18% z BR. Větší polovina resp. z DD vydrží do dalšího kapesného a 14% z BR také, což je viditelný rozdíl. Menší rozdíl je u těch, kteří si šetří a tudíž mají vždy rezervu, 20% z DD a jednou tolik, tedy 39% z BR to dělá tímto způsobem. Další viditelný rozdíl je u poslední kolonky, kdy pouze 4% z DD kapesné nemají a 29% z BR jsou na tom stejně. Zde můžeme tedy říci, že vidíme rozdíl v tom, jak kdo zachází s kapesným, zdali má vždy rezervu, nebo vydrží do dalšího kapesného a nepůjčí si další peníze.

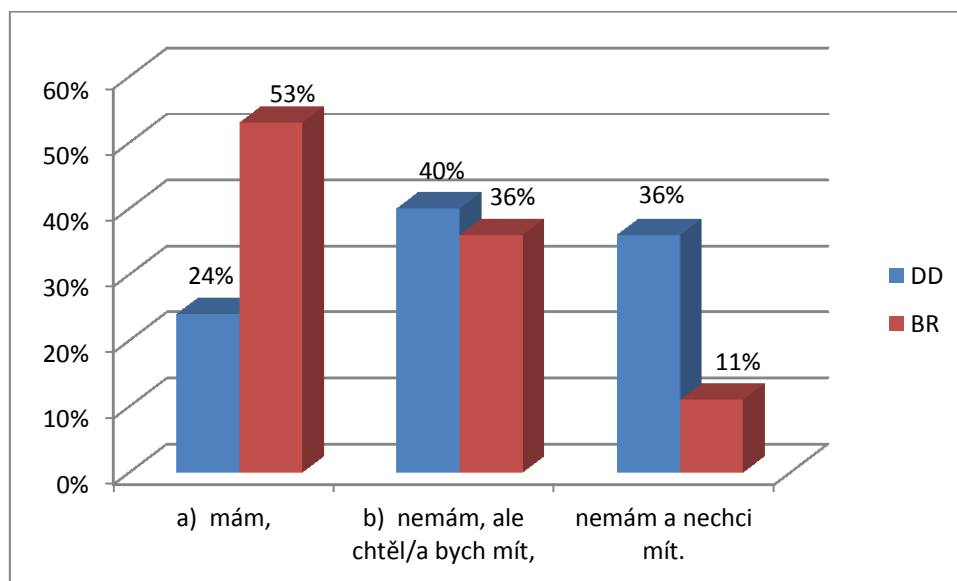
14. Spoření, např. stavební spoření,
 a) mám,
 b) nemám, ale chtěl/a bych mít,
 c) nemám a nechci mít

Graf č. 27, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

Spoření je záležitost, která má za smysl šetřit si peníze do budoucna, ať je to na bydlení, na studium, auto, jak si kdo uzná za vhodné. Jde o to nějakou částku, která nezatíží rodinný rozpočet, každý měsíc ušetřit. V tom případě jsou různé druhy spoření, kde si člověk dává peníze, nemá potřebu na ně sahat, protože je teoreticky nedrží v ruce a časem se mu naspoří částka, která mu umožní koupit si to, na co jsem si šetřil. Převážně dětem se od mala zařizuje stavební spoření, které jim může usnadnit vstup do dospělého života. Jak je tomu u resp. z DD nám ukazuje výše uvedený graf, kdy 0% žádné spoření nemá, oproti tomu 50% resp. z BR má. Značný rozdíl je tedy i u těch, kteří by chtěli mít spoření a to je 76% z DD a 39% z BR. U třetí odpovědi již nejsou tak značné rozdíly, kdy 24% z DD nechce mít žádné spoření a 11% taktéž. Můžeme tedy říci, že jsou zde viditelné rozdíly mezi resp. z DD a z BR a možností mít spoření. Je zde viditelná podpora rodiny v případě resp. z BR.

Graf č. 28, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

U vyspělejších jedinců je již větší počet resp. z DD, kteří mají spoření a je to 24% avšak stále je zde rozdíl u resp. z BR, kteří mají 53%. U druhé odpovědi jsou stavy téměř vyrovnané, kdy 40% resp. z DD nemá, ale chce mít, 36% z BR jsou na to obdobně. Rozdíly najdeme i v odpovědích, že nemají a nechtějí mít spoření, kdy 36% z DD tak uvažuje a 11% z BR. Rozdíly zde shledáme v tom, že resp. z DD mají v menší míře spoření, než resp. z BR, na stejné úrovni nemají spoření, ale chtěli by mít a rozdíl je i mezi resp. z DD, kteří vůbec nechtějí ve větší míře, než resp. z BR, kteří nechtějí v menší míře.

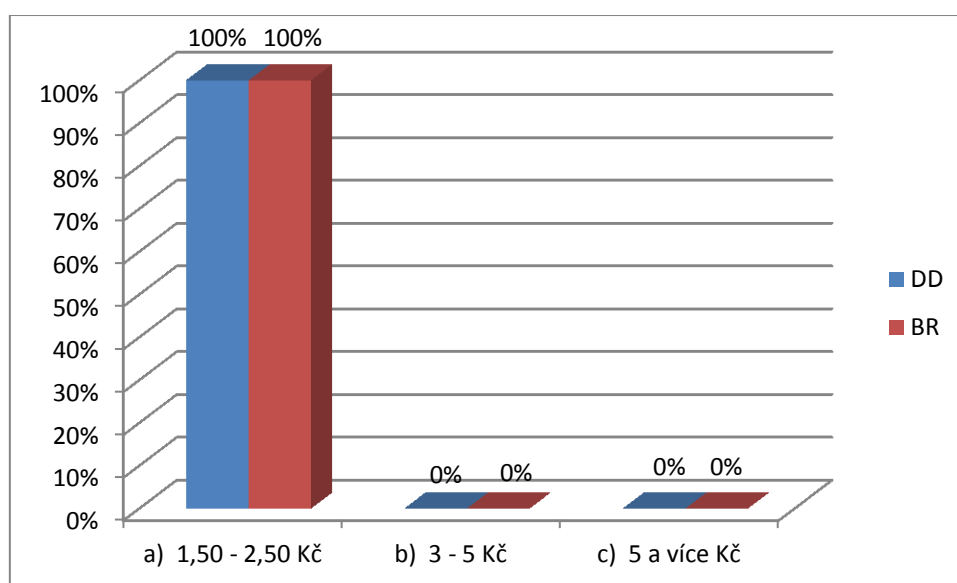
Oblast hospodaření domácnosti

Forma níže uvedených otázek je pro zajímavost, zdali si jsou respondenti vědomi toho, kolik co stojí běžně v obchodě či restauraci.

15. Obyčejný tukový rohlík stojí průměrně v obchodě

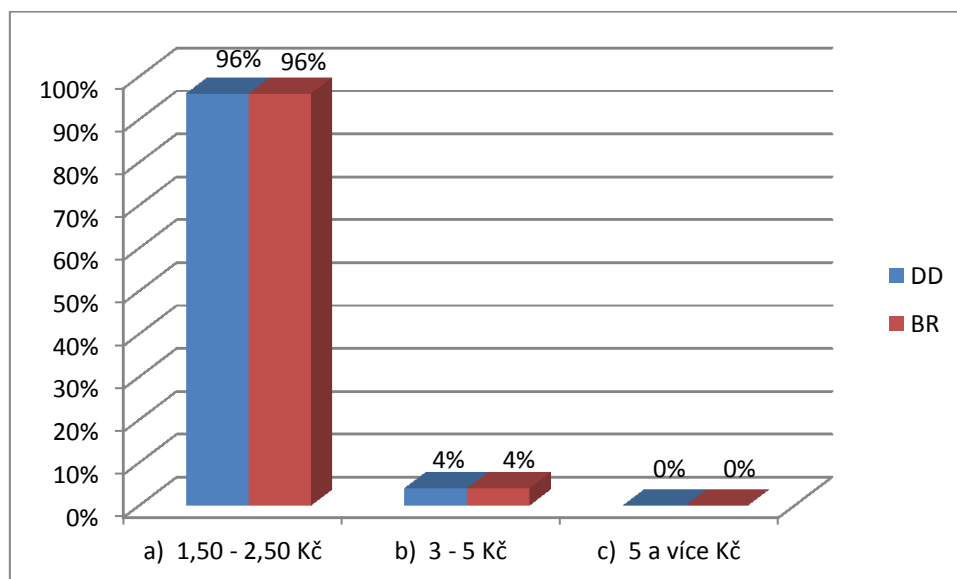
- a) 1,50 – 2,50 Kč
- b) 3 – 5 Kč
- c) 5 a více Kč

Graf č. 29, věk 14 – 15 let hospodaření domácnosti

Zde žádný rozdíl nevidíme, obě skupinky respondentů odpověděli stejně a správně.

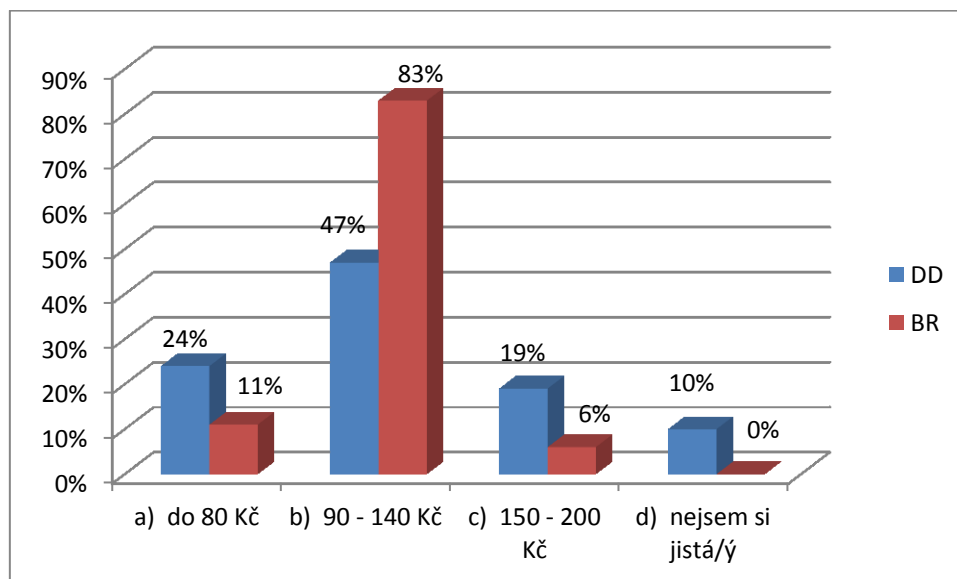
Graf č. 30, věk 16 – 18 let, hospodaření domácnosti

U této věkové kategorie taktéž nevidíme žádný rozdíl, kdy téměř všichni odpověděli správně.

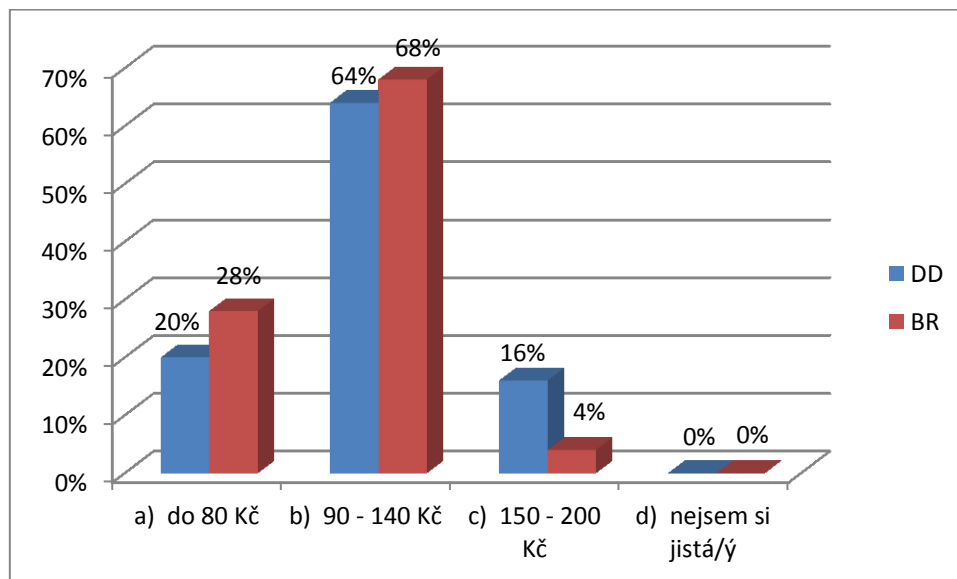
16. V restauraci utratím průměrně za smažený sýr a hranolky
- a) do 80 Kč
  - b) 90 – 140 Kč
  - c) 150 – 200 Kč
  - d) nejsem si jistá/ý

Graf č. 31, věk 14 – 15 let, hospodaření domácnosti

Zde již vidíme znatelný rozdíl v odpovědi b, kdy téměř tři čtvrtě resp. z BR mají představu, kolik stojí průměrně smažený sýr a hranolky v restauraci a naproti tomu v menší míře to ví, resp. z DD. K dalším odpovědím se více přiklání resp. z DD, kteří se domnívají ve větší míře, že smažený sýr a hranolky jsou levnější než u odpovědi b a ve větší míře se domnívají, že je tento pokrm dražší. V malé míře si resp. z DD nejsou jisti. Můžeme se domnívat, že resp. z DD nemají takové možnosti a běžně se nedostanou do restaurace jako resp. z BR.

Graf č. 32, věk 16 – 18 let, hospodaření domácnosti

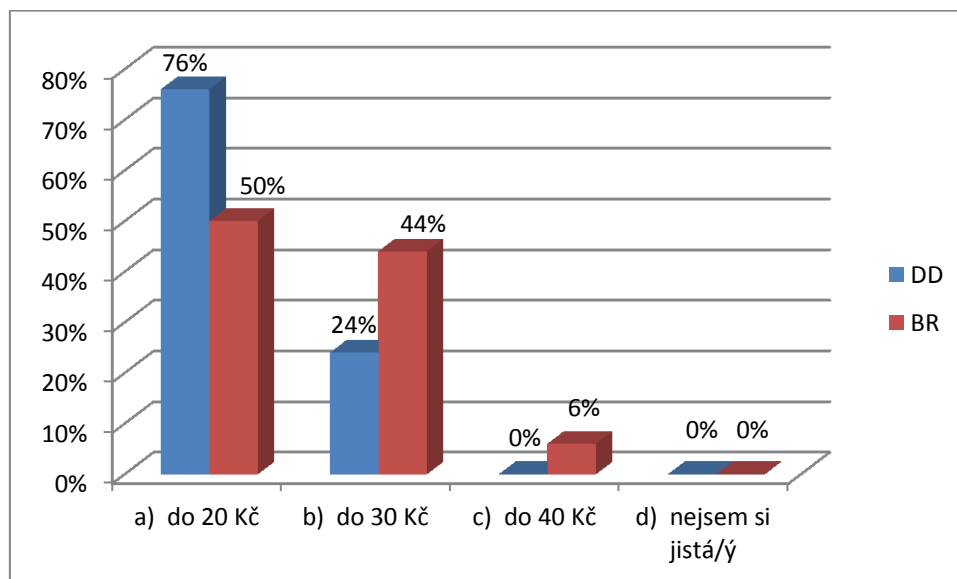

U zdejší věkové kategorie již rozdíly nejsou tak značné, kdy téměř stejný počet procent mají obě skupinky respondentů, kteří mají představu, kolik opravdu stojí v běžné restauraci smažený sýr a hranolky. Že je levnější, se v menší míře domnívají resp. z DD a že je dražší, se ve větší míře domnívají taktéž resp. z DD.

17. Polotučné mléko průměrně v obchodě stojí

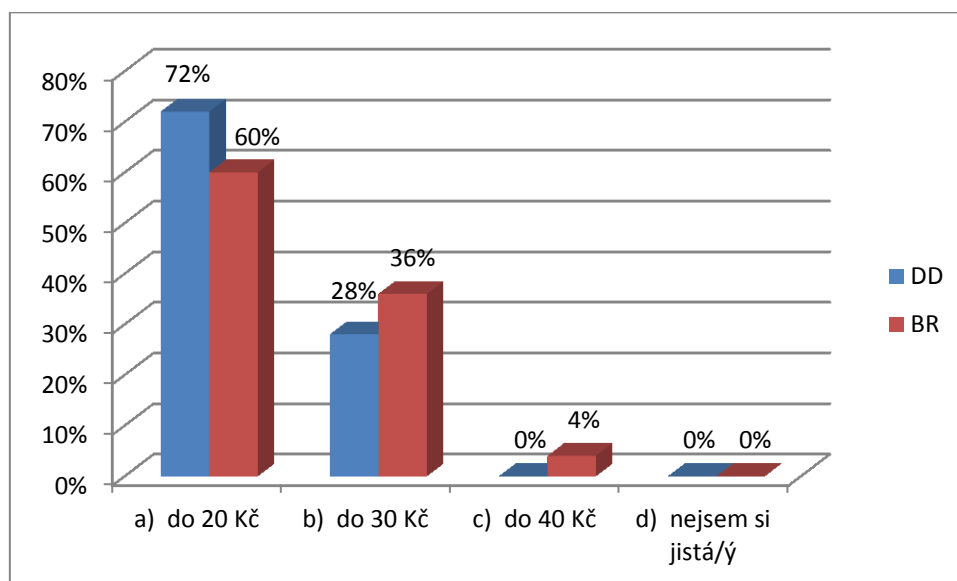
- a) do 20 Kč
- b) do 30 Kč
- c) do 40 Kč
- d) nejsem si jistá/ý

Graf č. 33, věk 14 – 15 let hospodaření domácnosti

Graf č. nám znázorňuje v oblasti hospodaření domácnosti kolik % si myslí, že stojí mléko, které se každodenně užívá v domácnostech. Rozdílné hodnocení vidíme u první a podle statistického úřadu správné odpovědi, kdy ve větší míře znají průměrnou hodnotu resp. z DD než resp. z BR. U druhé odpovědi se domnívají v menší míře resp. z DD, že je mléko dražší a naopak ve větší míře resp. z BR.

Graf č. 34, věk 16 – 18 let, hospodaření domácnosti

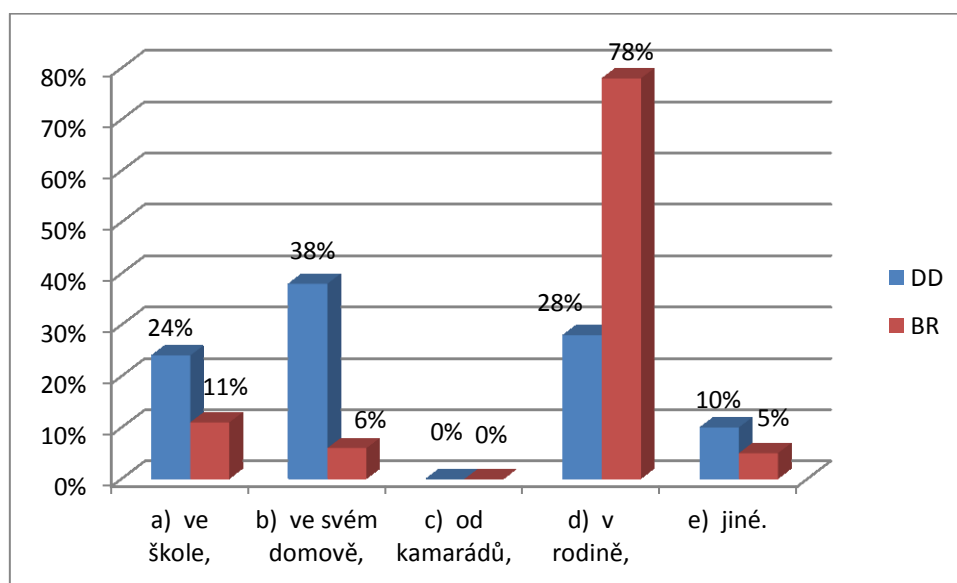

Věková kategorie 16-18 let má podobné vyhodnocení, zde nesledujeme veliké rozdíly. I když více resp. z DD má představu, že polotučné mléko stojí do 20 Kč, než resp. z BR, ale je mezi nimi jen nepatrný rozdíl. U druhé odpovědi rozdíly nejsou taktéž patrné, resp. z DD si myslí, obdobně jako resp. z BR, že je mléko dražší, než je průměrná cena.

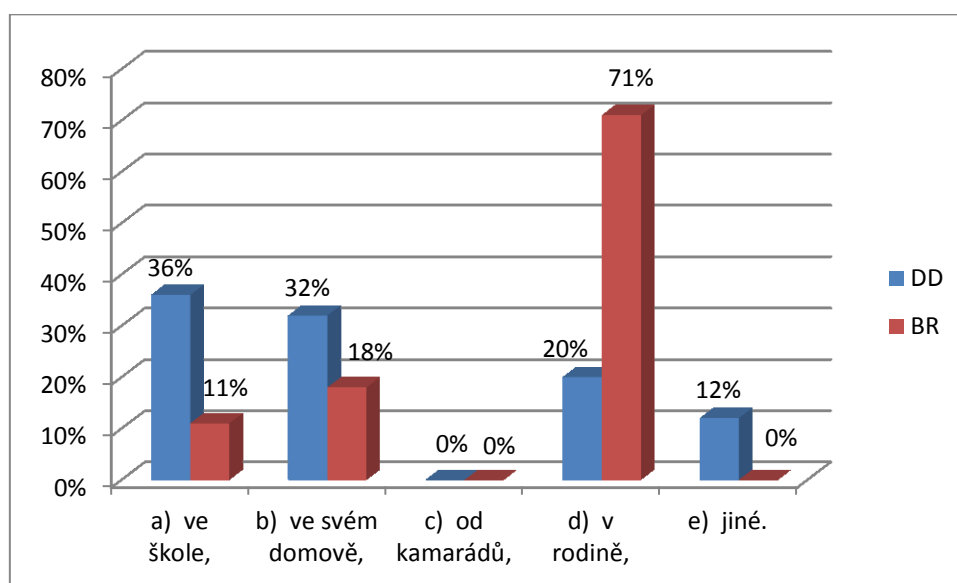
Oblast dostupnosti informací v oblasti financí

18. O informacích, které souvisí s financemi, jsem se nejvíce dozvěděl/a
- a) ve škole,
  - b) ve svém domově,
  - c) od kamarádů,
  - d) v rodině,
  - e) jiné.

Graf č. 35, věk 14 – 15 let, dostupnost informací

U toho typu otázky je hodnocení k zamyšlení, ačkoliv jsou viditelné rozdíly v grafech, musíme brát v potaz, že získané informace

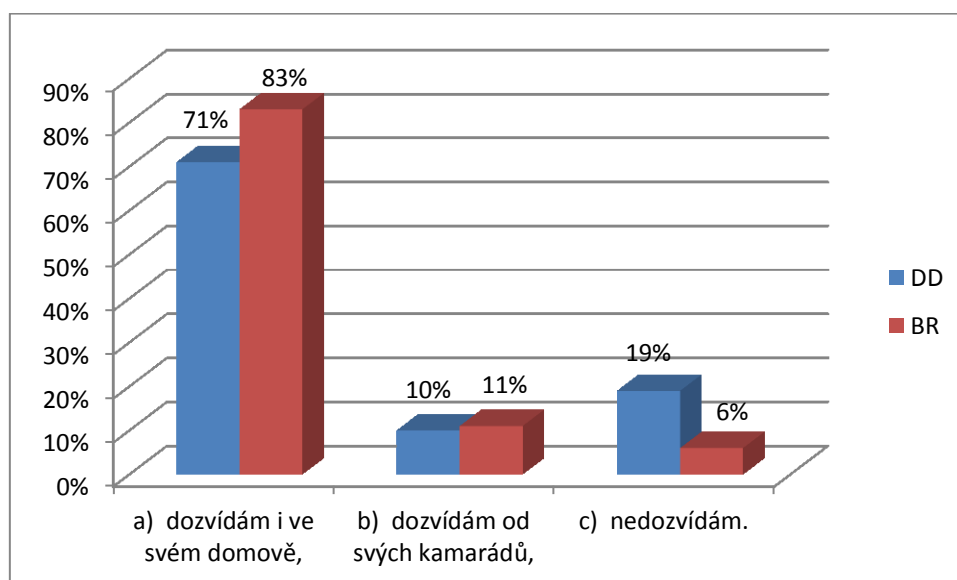
Graf č. 36, věk 16 – 18 let, dostupnost informací

19. O informacích, které souvisí s financemi, se mimo školu

- a) dozvídám i ve svém domově,
- b) dozvídám, od svých kamarádů,
- c) nedozvídám.

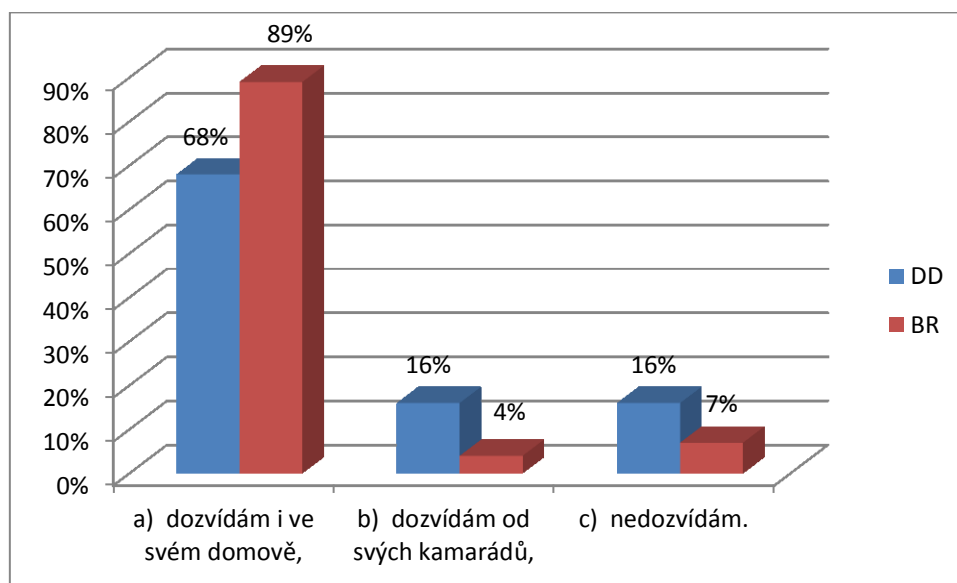
Graf č. 37, věk 14 – 15 let, dostupnost informací

U této otázky nevidíme značné rozdíly v odpovědích, resp. z DD se mimo školu dozvídají převážně informace o financích ve svém domově, o něco málo víc je tomu tak i u resp. z BR. Téměř ve stejné míře se obě skupinky dozvídají informace ohledně financí od kamarádů, i

když se jedná o malé množství respondentů. O informacích, které souvisí s financemi, se nedozvídá malé množství resp. z DD a o pár % méně i z BR. Forma této otázky nám udává informaci, zdali se vůbec respondentům této věkové kategorie věnuje i čas mimo školu v oblasti financí. Zdali rodina, či domovy vedou nějakým způsobem své děti, učí je být finančně samostatné a znalé v této oblasti.

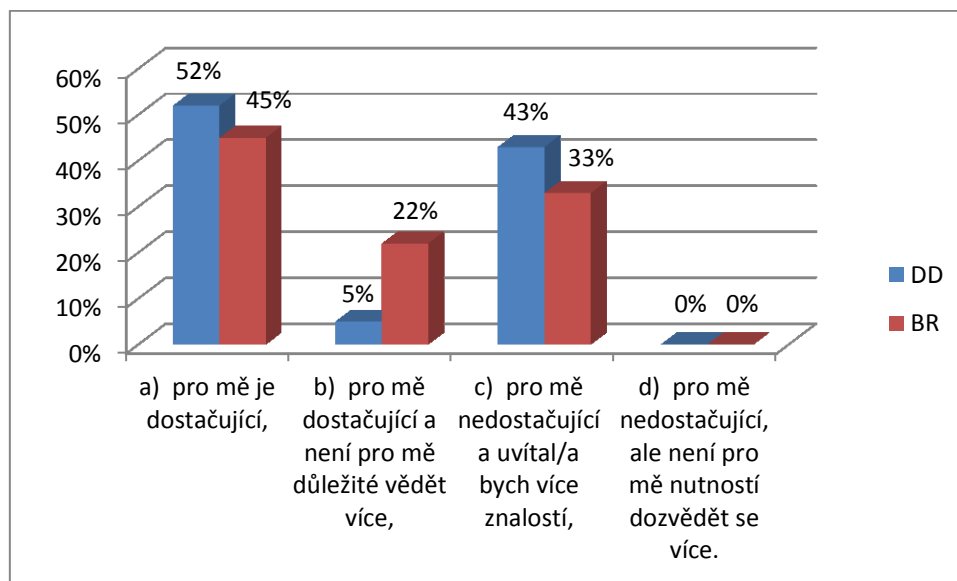
Graf č. 38, věk 16 – 18 let, dostupnost informací

U starší skupinky respondentů se již objevují rozdíly, ale pouze v tom, od koho dostávají informace ohledně financí, kdy se převážně většina resp. z BR dozvídá o informacích ve svém domově a u resp. z DD jsou to necelé 2/3, které se dozvídají tyto informace ve svém domově. Zbývá třetina resp. z DD se tyto informace dozvídá buď od svých kamarádů, nebo se nedozvídá vůbec. Resp. z BR se jen v malém množství dozvídají od svých kamarádů, či vůbec. Obě skupinky se však nějakým způsobem a v podobné míře dozvídají o financích, i když u resp. z DD je to převážně ze svého domova, myšleno tím dětského domova a společně od kamarádů. U resp. z BR je to hlavně ze svého domova, myšleno tím od rodičů.

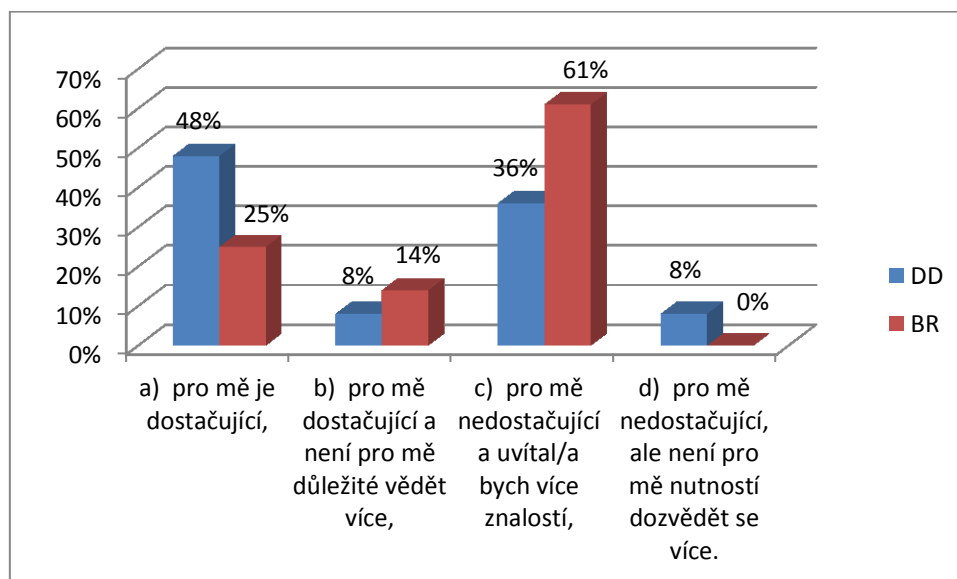
20. Informace o věcech souvisejících s financemi, které znám jsou
- pro mě je dostačující,
  - pro mě dostačující a není pro mě důležité vědět více,
  - pro mě nedostačující a uvítal/a bych více znalostí,
  - pro mě nedostačující, ale není pro mě nutností dozvědět se více.

Graf č. 39, věk 14 – 15 let, dostupnost informací

Informace z oblasti financí, nebo i zvyky, které si děti osvojí z této oblasti, jim mohou zjednodušit život. Nejen že budou vědět, co to je domácí rozpočet a jak si ho uhlídat, aby člověk nebyl neustále v mínusu, ale také budou znát různé druhy půjček, které pro ně do budoucna mohou být vhodné a na které si dávat pozor. To, aby byl člověk finančně gramotný, musí někde začít, nejlépe podáním správných informací a správných návyků. Informace z oblasti financí, které respondenti dostávají ve věkové kategorii 14-15 let jsou pro obě skupinky obdobné. Rozdíl zde mezi skupinkami respondentů neshledáváme, pro téměř polovinu resp. z DD jsou informace dostačující a je tomu i obdobně u resp. z BR, kde menší polovina odpověděla stejně. Nedostačující informace má také vysoké procento resp. z DD a 1/3 resp. z BR. Rozdíl, i když nepatrný je u odpovědi b, kde je pro minimum, resp. z DD dostačující, jaké informace dostávají a nemají potřebu dostávat více, u resp. z BR je to o 17% více než u resp. z DD, což však jsou maximálně 3 resp., v tom případě to neklademe za veliký rozdíl. Můžeme tedy říci, že mezi respondenty z DD a z BR není rozdíl míře dostávání informací.

Graf č. 40, věk 16 – 18 let, dostupnost informací

Výše uvedený graf znázorňuje dospělejší skupinku respondentů. Zde jsou již rozdíly viditelnější, kdy pro větší polovinu resp. z BR jsou informace, které dostávají ohledně financí nedostačující a mají potřebu vědět více. To samé si myslí resp. z DD, ale v menší míře, než je tomu u resp. z BR. Naopak dostačující informace mají resp. z DD a to téměř v polovině ze všech dotázaných resp. z DD. ¼ resp. z BR má taktéž dostačující informace. Zbylé a nepatrné množství resp. jak z DD tak i z BR nepotřebují vědět více informací. Můžeme tedy říci, že jsou rozdíly mezi respondenty z DD a respondenty z BR v míře dostávání informací o financích.

6 INTERPRETACE DAT

V poslední kapitole praktické bakalářské práce se zabýváme vyhodnocením dat a stanovených výzkumných otázek, které jsme si určili na začátku praktické části. Zabývali jsme se finanční gramotností dětí z dětských domovů ve srovnání s dětmi, které vyrůstají v biologické rodině. Vzhledem k rozdílnému věku byli respondenti rozděleni do dvou skupinek a to 14-15 let a 16-18 let. Zabývali jsme se oblastí finančních znalostí, hospodaření v domácnosti, hospodaření s penězi a dostupnosti informací vzhledem k financím. Ke každé oblasti byla vyhotovena výzkumná otázka a níže bude interpretována.

Existuje rozdíl v míře finančních znalostí dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině a to ve věku 14-15 let?

Pomocí grafů můžeme konstatovat, že neexistuje rozdíl v míře finančních znalostí u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině ve věku 14-15 let.

U některých odpovědí nám odpovídali děti vyrůstající v dětském domově ve větší či menší míře správně u jiných zase děti vyrůstající v biologické rodině. Dle grafů můžeme posoudit, že některé otázky byly pro obě skupinky obdobně problematické a odpovědi různé. Děti obou skupin nejsou moc znalí v oblasti daní, sociálního zabezpečení, nebankovních půjček a záruční doby, což však můžeme přisoudit jejich věku a nepotřebě takové téma řešit.

Existuje rozdíl v míře finančních znalostí dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině a to ve věku 16-18 let?

I zde můžeme konstatovat, že neexistuje rozdíl v míře znalostí v oblasti financí u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině ve věku 16-18let.

U této věkové kategorie byly viditelné lepší výsledky, než u mladší věkové kategorie, ale to pro nás není podstatné. Opět výsledky obecně byly podobné jako u předcházející skupiny, kdy některé odpovědi byly v menší či větší míře správné u dětí vyrůstajících v dětském domově a některé odpovědi v menší či větší míře byly správné u dětí vyrůstajících v biologické rodině. Děti z obou skupin mají menší znalosti v oblastech daní, půjček, sociálního zabezpečení a záruční doby. Věková kategorie 16-18 let by se už měla přibližovat ke znalostem v oblasti financí dospělému člověku, zde to již nemůžeme brát tak, že tyto oblasti se již tolik dané věkové kategorie netýkají.

Existuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí, které vyrůstají v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Na základě grafického znázornění můžeme konstatovat, že existuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí vyrůstající v dětském domově a dětí, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let.

U dětí z dětského domova jde lépe vidět jejich orientaci v běžných základních potravinách, kdež to u dětí vyrůstající v biologické rodině jsou tyto poznatky horší. Avšak opačný problém je u návštěv restaurací, kdy děti z dětského domova mají horší poznatky než děti vyrůstající v biologické rodině. Můžeme z toho usoudit, že do hospodaření v domácnosti v rámci dětského domova více zapojují děti z dětských domovů, než děti z vyrůstající v biologické rodině. Návštěvy restaurací u této věkové kategorie jsou běžnější u dětí vyrůstající v biologické rodině.

Existuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí, které vyrůstají v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 16-18 let?

U věkové kategorie 16-18 let nám grafy ukazují, že neexistuje rozdíl v hospodaření domácnosti u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí, které vyrůstají v biologické rodině.

Děti vykazují obdobné výsledky u všech otázek, jak u ceny běžných potravin, tak i ceny v restauraci. Obdobné výsledky můžeme přisoudit věku a získání více zkušeností.

Existuje rozdíl s hospodařením peněz u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Podle grafů můžeme říci, že existuje rozdíl v hospodaření s penězi u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině ve věku 14-15 let.

Děti, které vyrůstají v dětském domově, by ve větší míře investovali peníze do vlastního bydlení a na studium. Děti, které mají jistotu rodinného zázemí, by peníze investovali raději do cestování a vlastních zájmů. Jsou to rozdílné potřeby, které obě skupinky mají. Pro děti vyrůstající v biologické rodině není problém našetřit si na dražší věc, ale naopak děti s dětského domova s tímto mají komplikace. I když dostávají kapesné, není to asi v takové míře jako u dětí, které vyrůstají v biologické rodině. Zajímavé bylo zjištění, že když dojde respondentům

kapesné, tak obě skupinky se shodly ve větší části, že mají vždy nějakou finanční rezervu. Rozdíly však nastaly mezi dětmi z biologické rodiny, které si ve větší míře půjčí peníze od známých či rodiny, ale děti z dětského domova raději vydrží do dalšího kapesného. Velký zájem byl u dětí z dětského domova o spoření, které by si téměř 2/3 dětí přálo, avšak bohužel dětský domov jim takové možnosti dát asi nemůže. Děti vyrůstající v biologické rodině mají takovou možnost alespoň v polovině respondentů.

Existuje rozdíl s hospodařením peněz u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 16-18 let?

Podle výše uvedených grafů můžeme říci, že existuje rozdíl v hospodaření s penězi u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině ve věku 16-18 let.

V případě utracení většího obnosu peněz již obě starší skupinky by nejvíce utratily za bydlení, což možná s přibývajícím věkem má člověk jiné hodnoty. Ale stále děti vyrůstající v biologické rodině by v druhém pořadí peníze utratily za cestování, avšak děti z dětského domova chtějí mít raději pocit jistoty a peníze by si uložili do banky. Obdobné výsledky jako u předchozí věkové kategorie byly i v oblasti našetření si peněz, kdy děti z biologické rodiny nemají problém s šetřením, však děti z dětského domova ano. V případě půjčování si peněz děti z dětského domova raději vydrží do dalšího kapesného, nebo mají rezervu, děti z biologické rodiny mají převážně rezervu či kapesné vůbec nemají. Spoření má již více respondentů z dětského domova, avšak není v takové míře jako u respondentů vyrůstajících v biologické rodině. Vyrovnaný je zájem o spoření u obou skupin a děti z dětského domova nemají v této věkové kategorii ve větší míře vůbec zájem o spoření.

Existuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 14-15 let?

Můžeme říci, že neexistuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině.

I když nám grafy znázorňují odlišné hodnoty u různých odpovědí, tak musíme brát v potaz, že pro děti z dětského domova je náhradní rodinou právě ten dětský domov. Zde se tedy dozívají převážně informace z oblasti financí. Informace ze školy získává malé množství respondentů. Děti vyrůstající v běžné rodině získávají ve většině informace od rodiny a jen v nepatrném množství ve škole. Obě skupinky tedy získávají informace převážně od těch, co

jsou jim nejbliž. Škola nehraje moc velkou roli v obou případech. Informace, které dostávají, jsou pro obě skupinky ve velice podobné míře dostačující a v podobné míře nedostačující a přáli by si vědět víc. Jen nepatrné množství dětí z dětského domova nepotřebuje vědět víc informací.

Existuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově mezi dětmi, které vyrůstají v biologické rodině ve věku 16-18 let?

Zde nám již grafy ukazují hodnoty, dle kterých můžeme říci, že existuje rozdíl v dostupnosti informací u dětí vyrůstajících v dětském domově a dětí vyrůstajících v biologické rodině.

Děti vyrůstající v biologické rodině se převážně informace dozvídají ve své rodině a škola na vliv jejich znalostí ve finanční gramotnosti nemá moc velký vliv. Připadá jim, že informace, které dostávají, jsou pro ně nedostačující a uvítali by více znalostí v této oblasti. Děti, které vyrůstají v dětském domově, dostávají informace jak ze strany dětského domova, tak i ze strany školy a roli zde hrají i kamarádi i když ne v tak veliké míře. V nepatrném množství se i děti vyrůstající v dětském domově nedozvídají žádné informace. Téměř polovina dětí má informace dostačující a větší procento dětí má informace nedostačující.

Existuje rozdíl ve finanční gramotnosti dětí z dětských domovů a dětí vyrůstající v biologické rodině ve věku 14-18let?

Ano existuje rozdíl ve finanční gramotnosti u dětí z dětských domovů a dětí vyrůstajících v biologické rodině. Rozdíly jsou převážně v hospodaření domácnosti a hospodaření s penězi. Kdy děti z dětských domovů mají větší přehled o hospodaření v domácnosti, o cenách za základní potraviny. Co se týká hospodaření s penězi, tak obě skupinky mají jinak postavené hodnoty. Děti z dětských domovů preferují jistotu zázemí a financí, děti vyrůstající v biologické rodině jistotu již mají, tak by raději cestovali a popřípadě investovali peníze do svých zájmů. Ve znalostech finanční oblasti nebyly rozdíly, obě skupinky ve výše uvedeném věku měly obdobné znalosti a obdobné rezervy.

Doporučení pro praxi

Z výše uvedených údajů nám vyplynuly některé nedostatky ve znalostech v oblasti financí a to u všech skupin. Doporučovala bych se na tyto oblasti více zaměřit jak v běžné rodině, tak v dětském domově. I škola by se měla více zapojit do výuky ve finanční oblasti. Ačkoliv je do

školního vzdělávacího programu zaveden povinný předmět finanční gramotnosti, z výzkumu vyplývá, že děti převážně děti vyrůstající v biologické rodině mají nedostatečné informace ohledně financí. Informace které obě skupinky dostávají, jsou převážně od rodiny či dětského domova a ze školy jen v menší míře. V oblasti hospodaření bych více zapojila děti, které vyrůstají v biologické rodině do chodu domácnosti, nakupování.

ZÁVĚR

Údaje nejen z výzkumu této bakalářské práce mohou být přínosné pro pedagogy, sociální pedagogy i pedagogy volného času. Některé domovy se zaměřují na finanční gramotnost a to prostřednictvím různých projektů, většinou jsou však tyto projekty cíleny přímo na odchod dětí z dětského domova obecně. Nebylo by na škodu vložit více do tématu finanční gramotnost. V mimoškolní aktivitě by určitě mohlo být přínosem zapojit děti do takových aktivit, ze kterých mohou získat znalosti a zkušenosti v oblasti financí. Velice důležitý je přístup ředitele dětského domova a vychovatelů, kteří se věnují dětem a mohou je vést i k lepším znalostem a dovednostem ve finanční gramotnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. [1] FOLDA, Jan. Systém náhradní péče o děti a mladistvé a následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice: Situační analýza. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček. ISBN 978-80-254-4799-4.
2. GIDDENS, Anthony. Sociologie. Argo, 2013. ISBN 728-80-257-0807-1.
3. CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-247-1369-4.
4. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-1985-7
5. LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-671-38.
6. MACEK, Petr. Adolescence. Praha: Portál, 2003. Vyd. 2. aktualiz. ISBN 80-7178-747-7
7. MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2008. Vyd. 2. přepracované. ISBN 978-80-7367-368-0.
8. MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Slon, 1999. Vyd. 2. aktualiz. ISBN 80-85850-76-1
9. PETROSEK, Miloslav a kol.. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
10. RIEGEL, Karel. Ekonomická psychologie. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1185-0
11. ŘÍČAN, Pavel. Psychologie. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-923-2.
12. SYCHROVÁ, Adriana. Ústavní péče v resocializačním kontextu. Pardubice, 2014. ISBN 978-80-7395-756-8.
13. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Internetové zdroje

14. Centrum finanční gramotnosti, 2016. *Výroční zpráva* [online]. CEFIG, ©2016. Dostupné z: www.cefig.cz/sites/cefig.cz/files/vz_cefig_financi_gramotnost_2016.pdf
15. Ministerstvo financí, 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. MF, ©2010 [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty

16. Ministerstvo financí, 2017. *Standard finanční gramotnosti* [online]. MF, © 2017 [cit. 2017-12-21].
Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
17. Ministerstvo financí, 2007. *Strategie finančního vzdělávání* [online]. MF, ©2007 [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty
18. Ministerstvo financí, 2007. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* [online]. MF, ©2007 [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty

Právní předpisy

19. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6144>. ISSN 1211-1244.
20. ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. ISSN 1211-1244.
21. ČESKO. Zákon č. 109 ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. Dostupný také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne>. ISSN 1211-1244.
22. Sdělení č. 104 ze dne 6. února 1991, *Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte*. 1991.
Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>
23. Zákon č. 69 ze dne 30. října 1952 o sociálně právní ochraně mládeže. [online] [cit. 2016-01-05]. Dostupný také z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=26668&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BR	Biologická rodina
CEFIG	Centrum finanční gramotnosti
ČR	Česká republika
DD	Dětský domov
MF	Ministerstvo financí
NFVK	Nadační fond Veroniky Kašákové
OECD	Organizace pro hospodářský rozvoj
RVP	Rámcový vzdělávací program

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Rozdělení dotázaných dle zařazení ve společnosti 14-15 let

Graf č. 2 Rozdělení dotázaných dle zařazení ve společnosti 16-18 let

Graf č. 4, věk 16-118 let, finanční oblast

Graf č. 5, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 6, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 7, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 8, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 9, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 10, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 11, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 12, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 13, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 14, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 15, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 16, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 17, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 18, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 19, věk 14-15 let, finanční oblast

Graf č. 20, věk 16-18 let, finanční oblast

Graf č. 21, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

Graf č. 22, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

Graf č. 23, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi

Graf č. 24, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi

-
- Graf č. 25, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi
- Graf č. 26, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi
- Graf č. 27, věk 14 – 15 let, hospodaření s penězi
- Graf č. 28, věk 16 – 18 let, hospodaření s penězi
- Graf č. 29, věk 14 – 15 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 30, věk 16– 18 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 31, věk 14 – 15 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 32, věk 16 – 18 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 33, věk 14 – 15 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 34, věk 16 – 18 let, hospodaření v domácnosti
- Graf č. 35, věk 14 – 15 let, dostupnost informací
- Graf č. 36, věk 16 – 18 let, dostupnost informací
- Graf č. 37, věk 14 – 15 let, dostupnost informací
- Graf č. 38, věk 16 – 18 let, dostupnost informací
- Graf č. 39, věk 14 – 15 let, dostupnost informací
- Graf č. 40, věk 16 – 18 let, dostupnost informací

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den,

studuji Fakultu humanitních studií, obor sociální pedagogika na UTB ve Zlíně a dovoluji si Vás požádat o vyplnění anonymního dotazníku, který bude sloužit pouze jako podklad pro praktickou část bakalářské práce:

„Finanční gramotnost dětí“.

Jeho vyplnění Vám zabere 15 minut a získané informace nebudou dále jinak zneužívány. Odpovědi prosím zakroužkujte, vybírejte jednu možnost a u vybraných otázek více možností. Děkuji za vyplnění.

Monika Fridrichová Schnirchová

POHLAVÍ: MUŽ

ŽENA

VĚK:

1. Bezhotovostní forma peněz jsou

- a) peníze, které mám v peněžence,
- b) peníze, které mám na účtu v bance,
- c) peníze, které mi dluží kamarád,
- d) nejsem si jistá/ý.

2. Banka si za poskytnutí půjčky bere

- a) akcie,
- b) úrok,
- c) úvěr,
- d) nejsem si jistá/ý.

3. Nebankovní půjčky jsou

- a) půjčky s malým úrokem, vyžadující doklad o příjmu,
- b) půjčky s vysokou úrokovou sazbou i s vysokou pokutou za nedodržení splatnosti,
- c) půjčky výhodné pro koupi nemovitosti,
- d) nejsem si jistá/ý.

4. Aktuální sazba DPH činí

- a) jednu sazbu 21%,
- b) jednu sazbu 15%,
- c) základní sazbu 21% a sníženou sazbu 15%.
- d) nejsem si jistá/ý.

5. Důchodové pojištění, z kterého se vyplácí starobní důchod, je

- a) povinné a strhává se ze mzdy,
- b) není povinné, platí si ho ten, kdo uzná za vhodné,
- c) povinné jen pro ty, kdo chtějí jít do předčasného důchodu,
- d) nejsem si jistá/ý.

- 6. Záruční doba pro spotřební zboží v České republice je**
- a) 12 měsíců,
  - b) 24 měsíců,
  - c) 36 měsíců,
  - d) nejsem si jistá/ý.
- 7. Účtenky od zboží jsou**
- a) pro mě zbytečné a nebral/a bych si je,
  - b) důležité kvůli případné reklamaci,
  - c) pouze informačního charakteru, aby zákazník věděl, co koupil a za kolik.
- 8. Leasing si mohu vzít**
- a) na studium, dovolenou,
  - b) na nákup strojů, auta,
  - c) na nákup nábytku, pračky,
  - d) nejsem si jistá/ý.
- 9. Pod pojmem lichva si představím**
- a) zákonné půjčení peněz,
  - b) nezákonné půjčení peněz s nepřiměřeně velkým úrokem,
  - c) půjčení peněz s nízkým úrokem,
  - d) nejsem si jistá/ý.
- 10. Mezi nejdůležitější složky výdajů domácnosti patří :(očíslej, kdy 1 je nejvíce důležitá a 7 nejméně důležitá)**
- telekomunikace,
bydlení,
zájmy a zábava,
potravinu,
vzdělání,
doprava,
odívání a obuv.
- 11. Když by jsem získal/a cca 50 000 Kč, investoval/a bych je(max. 3 možné odpovědi)**
- a) do vlastního bydlení,
  - b) na cestování,
  - c) na studium,
  - d) do podnikání,
  - e) do banky na spoření,
  - f) do vlastních zájmů, oblečení.
- 12. Na dražší věc si**
- a) umím našetřit bez komplikací,
  - b) umím našetřit, ale s komplikacemi
  - c) neumím našetřit,
  - d) nemám z čeho šetřit.

13. Když mi dojde kapesné

- a) půjčím si od někoho známého,
- b) půjčím si od někoho z rodiny,
- c) vydržím do dalšího kapesného,
- d) část kapesného si šetřím, tudíž mám vždy rezervu,
- e) nemám kapesné.

14. Spoření, např. stavební spoření,

- a) mám,
- b) nemám, ale chtěl/a bych mít
- c) nemám a nechci mít.

15. Obyčejný tukový rohlík stojí průměrně v obchodě

- a) 1,50 -2,50 Kč,
- b) 3-5 Kč,
- c) 5 a více Kč.

16. V restauraci utratím průměrně za smažený sýr a hranolky

- a) do 80 Kč,
- b) 90-140 Kč,
- c) 150 -200 Kč,
- d) nejsem si jistá/ý.

17. Polotučné mléko průměrně v obchodě stojí

- a) do 20 Kč,
- b) do 30 Kč,
- c) do 40 Kč,
- d) nejsem si jistá/ý.

18. O informacích, které souvisí s financemi, jsem se nejvíce dozvěděl/a

- a) ve škole,
- b) ve svém domově,
- c) od kamarádů,
- d) v rodině,
- e) jiné, (vypište).....

19. O informacích, které souvisí s financemi se mimo školu

- a) dozvídám i ve svém domově,
- b) dozvídám od svých kamarádů,
- c) nedozvídám.

20. Informace o věcech souvisejících s financemi, které znám jsou

- a) pro mě je dostačující,
- b) pro mě dostačující a není pro mě důležité vědět více,
- c) pro mě nedostačující a uvítal/a bych více znalostí,
- d) pro mě nedostačující, ale není pro mě nutností dozvědět se více,

Děkuji za spolupráci